

Kitap

AĞLAYAN

ÇINARLAR PARKI

Novel Center

KB3323

AĞLAYAN
ÇINARLAR PARKI

Nevzat Canan

Nevzat CANAN

Kırklareli'nde doğdu (1961). Edirne Lisesi'ni bitirdi (1978). İlk yazı denemelerine şiir ve mektupla başladı (1978-1983). Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okurken, önceleri sadece şiirle, daha sonra şiirin yanı sıra hikâyeye de ilgilendi (1983-1987). Fakülteyi bitirdikten sonra, Kütahya Ali Güral Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak atandı ve buradaki vazifesi esnasında hikâye üzerinde yoğunlaştı, bu dönemde ayrıca, çocuklar için piyesler de yazdı (1987-1993). Aktif ve verimli hayatı onu üniversiteye taşıdı, Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne öğretim görevlisi olarak atandı (1993). Üniversitede çalıştığı dönemde akademik çalışmalarına ağırlık verdi; Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yeni Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans eğitimi gördü; Yeni Türk Edebiyatı ile Türk Dili sahasında muhtelif inceleme ve araştırmalar yaptı; bu iki sahada ders notları hazırladı. Ancak, o, sanat etkinliklerini hiçbir zaman tamamen terk etmedi, üniversitede çalıştığı yıllarda da denemeler yazdı, notlar tuttu, şiirlerini tasnif ve tanzim etti. 2001'de üniversiteden ayrılınca edebî çalışmalarına yeniden ağırlık verdi.

AĞLAYAN ÇINARLAR PARKI

Nevzat Canan

AĞLAYAN ÇINARLAR PARKI

Copyright © Sütun Yayınları, 2005

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

Hasan Hayri DEMİREL

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

İhsan DEMİRHAN

Mizanpaj

İbrahim AKDAĞ

ISBN

975-9089-11-4

Yayın Numarası

12

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96

Eylül 2005

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Alayköşkü Cad. No: 12 Çağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Sütun Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.sutun yayinlari.com

İçindekiler

Köksüz çamlar.....	7
Tarihçi Talat Beyin Gömleği	13
Damla ve Sel.....	19
Ağlayan Çınarlar Parkı	23
Buyrun Oturun	29
Hızır'ın Tespihi.....	39
Bana Maaşından Bir Elli Lira Ver	49
Kendi Kendinize Kızabilirsiniz.....	53
Bir Şiirin Hikâyesi.....	55
Buzdolabı	63
Rüzgâr.....	65
Ohoo, Âlem Ay'a Gidiyor	67
Bir Fantezim ve Parantezim.....	69
Yetmeyen Sulu Boyalar	71
Bir Sulu Boya Üreticisinden "Yetmeyen Sulu Boyalar"a Cevap.....	73
Oosmo Kesic.....	75
Elektrikli Duvar Saati.....	77
Bana Serdar'ı Göster	79
Kırık Ayna.....	81
Love Story.....	83
Teselli Edilen Kör Çocuk.....	85
Abla Ne Yapcan Onu.....	87
Küçük Solucanın Ölümü.....	89
Emir.....	91
Ben Onun Kardeşiyim.....	93
Radyo	95

A Ğ L A Y A N Ç I N A R L A R P A R K I

Kapıda Eşimle Çocuğumu Bekledim	111
Mum	113
Atılmış Şeyler	115
Seyfi	119
Gaz Şişesi.....	123
İyimser.....	127
Zaman Binlerce Öğretmendir	131

Köksüz amlar

Küçük bir birliği denetlemeye gelen bir general, kışla alanının içindeki, yıllar önce dikilmiş ve artık her biri koskoca birer ağaç hâline gelmiş çamların yaşlarını sordu. Kışla komutanı ağaçların tahminî yaşını söyledikten sonra,

– Komutanım, dedi; emrederseniz, daha kesin bir netice için ağaçların birini kestirip, yaşını en doğru şekilde öğrenebiliriz.

– Nasıl olacak bu?

– Efendim, zât-ı âlinizin de bildiği gibi, bütün ağaçlar, her yıl bir halka daha genişlerler. Dolayısıyla ağacı kesip halkalarını sayarsak sualinizin en doğru cevabını bulmuş oluruz.

– Öyle mi?

– Tabî ki. Hatta bu sûretle, hangi yılın daha kurak, hangi yılın daha yağışlı geçtiği bile anlaşılabilir.

– Zannımca bu suretle, şu kışlanın arazisine kaç yıldır tek bir ağaç bile dikilmediği de anlaşılabilir?

– Evet, herhalde.

– Fakat yüzbaşım, otuz kırk yıl evvel buraya ne kadar fidan dikildiğini anlamak pek güç olmamalı?

– Elbette efendim, şu anda yirmi kadar çama sahip olduğumuza göre, zâyi olmuş olanları da düşünürsek, kışlamıza, otuz kırk yıl evvel otuz kırk kadar çam fidanı dikilmiş olduğu neticesine varabiliriz.

– Sizinle aynı fikirdeyim.

– Emrederseniz ağacın biri kestirebiliriz.

– Peki ya sizin yaşınızı merak edersem!

– ...

– Sayın yüzbaşım, artık anlaşıldığı üzere, ben, ağaçların yaşını değil, şu kışlaya kaç yıldan beri hiçbir fidan dikilmediğini öğrenmeye çalışıyorum; sizden ricam, kışlanızın uygun alanlarının ağaçlandırılması konusunda bir gayret göstermenizdir.

– Baş üstüne komutanım.

Birliğin denetlenmesi işlemini bittikten sonra, kışla eski günlerine döndü ve generalle yapılan o konuşma, tuhaf ve romantik bir hatıra olarak kaldı. Çünkü yüzbaşı, bu kışlanın bir generalce en fazla on yılda bir denetlendiğini, o vakte kadar da bu generalin nasıl olsa emekliye ayrılacağını bilmekte ve o günler geldiğinde kendisinin de Allah bilir nerede olacağını düşünmekteydi.

Fakat, ertesini yıl umulmadık bir aksilik ortaya çıktı ve general, o küçük birliği yeniden ziyaret edeceğini haber verdi. Akıl na o ağaçlandırma hikâyesi geldiği için yüzbaşının etekleri tutuşmuştu. Astlarıyla bu konuyu görüştü ve astsubaylardan birinin, “Efendim, yarın askerlere, o büyük çamlardan dallar kırılıp küçük küçük fidanlar gibi her birini toprağa diktiririz olur biter.” şeklindeki teklifini kabul etmekten başka çare bulamadı.

General, kışlayı ziyaretinde, mühim miktarda bir ağaçlandırma yapılmış olduğunu memnuniyetle gördü; ne var ki, eski çamların yolunmuş hâlleri dikkatinden kaçmadı ve bir fırsatını bulup, fidanlardan birini yokladığında tahminlerinde yanılmadığını üzülenek gördü. Fakat, “Nasıl olsa toprağa kakılı dallar on gün içinde kuruyacaktır, kışlaya o zaman bir daha uğratırım.” diyerek hiç sesini çıkarmadı ve yüzbaşı, bu anı denetlemeyi hiçbir problem çıkmadan atlatışın huzuruyla generali uğurladı.

Yaprakları gitgide solup pörsüyen çam dalları, bir hafta sonra yüzbaşının emriyle sökülüp, bir araya getirildi ve bütün askerlere çocukluklarındaki hıdrellez şenliklerini hatırlatan bir

curcunayla, yığın hâlindeki bu kuru dallar ateşlendi. Bazı askerler alevlerin üzerinden atladı, bazıları küçük çam dallarının korlu uçlarıyla sigaralarını yaktılar.

Bu neşeli törenden iki gün sonra, generalin flamalı makam arabasının bölük toplanma alanında aniden bitiverdiğini fark eden yüzbaşı, kışlasının orta yerinde birdenbire düşman askerlerini görmüşcesine afalladı ve “İnşallah, paşa, fidanların söküldüğünü fark etmez.” diye içinden dua etmeye başladı.

Yüzbaşı, generalin muhtemelen bambaşka bir sebeple kışlaya uğramış olabileceğini, dolayısıyla de, sözün fidanlara belki de hiç gelmeyeceğini, boşu boşuna soğukkanlılığını yitirerek komutanı şüphelendirmenin en yanlış iş olacağını kendi kendisine telkin ederek ruhunu teskine çalıştı ve araziyi görüp de hatırına fidanların gelmemesi için, karşılama faslından sonra paşayı makamına buyur etti:

- Her halde karargâha buyuracaksınız komutanım.
- Hayır, önce araziye dolaşsak daha iyi olacak.
- !

Generalin doğruca yeni ağaçlandırılmış mıntıkaya yöneldiğini gören yüzbaşı, artık ölümlerden ölüm beğenmesi gerektiğini anladı. Bundan sonraki tek ümidi, bulabileceği kaliteli bir yalandaydı. Yine de söze paşanın başlamasını bekledi:

– Yüzbaşım, hiç fidan göremiyorum. Ağaçlandırdığınız bölge daha ileride miydi?

- Hayır efendim, buraları idi.
- Eee, çam fidanlarımız nerede?

– Biliyorsunuz ki, buraya su çok uzak; gerçi biz yine de her birini yeterince sulamıştık; fakat ne bileyim, günden güne sararıp soldular.

– Allah Allah!

– Evet efendim, aynen dediğim gibi oldu, zannediyorum, bulaşıcı bir hastalığa yakalandılar.

– Çok tuhaf...

Yüzbaşıyla general bir yandan bu konuşmaları yaparken bir yandan da yürüyorlardı. Çam dallarının iki gün önce, bir ikindi sonrasında büyük bir şenlikle, toplu halde yakıldığı noktaya geldiklerinde general durdu:

– Bu küller ne peki, odun kömürü mü imal ettiniz burada?

– Ben de şimdi onu anlatacaktım efendim; fidanlar kuruyunca, bu bulaşıcı hastalığın civardaki ağaçlara, daha da kötüsü, yakınımızdaki köye sirayet edebileceği ihtimaline karşı hepsini topluca yaktık, fakat ilk fırsatta daha fazla sayıda çam fidanını kışlamamızın uygun kısımlarına dikeceğiz komutanım.

– İnşallah yüzbaşım, gayretlerinizi bekliyorum.

General ve yüzbaşı, konuşa konuşa kamelyanın etrafındaki eski büyük çam ağaçlarının yakınına kadar geldiler. General, bu meseleye artık son noktayı koymanın zamanının geldiğini düşünüyordu:

– Yüzbaşım, bu çamların alt dallarına ne olmuş böyle?

– Boy atmaları için her birini budattım komutanım.

– Dallara yazık olmuş yüzbaşım.

– ...

Bir miktar daha yürüdükten sonra general durdu ve kışla komutanına dersini verdi:

– Yüzbaşım, kamelyaya yaklaştık, kışlanın en yetkili kişisi olarak mâiyetinizin gözleri önünde mahcup düşmenizi istemem. Bir ağabeyiniz gibi size bir öğüt vermek istiyorum, lütfen beni iyi dinleyiniz:

Tembellik ve itaatsizlik, işleri aksatır; işler aksayınca göz boyama eylemleri başlar; gözlerin boyanması için ekseriyetle, sözlerin de boyanması gerekir ki, sihirbazlığın bu türüne “yalan” adı verilir; yalanlar mikroplar gibi kısa ömürlü olduklarından mütemadiyen bölünüp ürerler ve her bir yalan, zaman içinde yeni yeni yalanlara dönüşür ve bu süreç, yalanın doğru tarafından mahkum edilmesine kadar devam eder gider. Fakat ilelebet değil; çünkü yalan, sizin fidanlarınız gibi köksüzdür,

bundan dolayı da tutabilmesine ihtimal yoktur. Üstelik, yalanla alınabilecek hiçbir olumlu netice de yoktur, mesela siz, aynı emekle, şu kışla alanına hayat vermiş olacaktınız, hâlbuki yalanı tercih ettiğinizden hem emekleriniz, hem de eski çamların pek çok dalı zâyi oldu; dalları diktirmek için askerlerinizi boşu boşuna uğraştırdığınız yetmiyormuş gibi, söküm işlemi için de onları yordunuz; ayrıca, bizi buraya kaç oldu getirttiniz; en fenası da, askerinize ve emrinizin altındaki diğer insanlara kötü örnek oldunuz. Fakat bununla birlikte size hiçbir ceza vermeyi düşünmüyorum, zira, öğüt vermek, ceza vermekten genellikle daha faydalıdır.

Tarihçi Talat Beyin Gömleği

Ders yılının üçüncü haftasıydı. Tarihçi Talat Bey, artık, okulun ilk açıldığı günlerde şiddetle duyduğu; yüzünün eskidiği, elbisesinin tarihileştiği hislerini duymamaya başlamıştı. Hatta ilk günler aklına sık sık gelen, anlattıklarının boş şeyler olduğu, herkesin gününü gün etmeye baktığı, paranın ve sağlığın her şey olduğu, kahramanlıkların kalabalık psikolojisine bağlı bir aptallık türünden başka bir şey olmadığı gibi mesleğine çok zıt düşünceleri artık hiç hatırlamaz olmuş, öğrencilerine, o her zamanki coşkun edâsıyla milli birliğimizden, Türk milletinin gücünden ve târih şuurunun öneminden bahseder olmuştı.

Talat Bey, o gün de böyle bir günündeydi, daha sabahın köründe, 10 Ed.-A sınıfında, Malazgirt'ten, "Beni seven arkandan gelsin"lerden bahsetti. Ellerini kaldırıyor, sesini yükseltiyor, konuşmasına bir kahramanlık nutku edâsı veriyordu.

Talat Bey ders defterini imzâladıktan sonra ikinci bir kez sandalyesine oturacak sükûneti ders boyunca bulamadığı halde, bazı öğrencilerin yüzündeki garip mânâlı tebessümleri, göz kaçırmaları gördükçe "Allah Allah?" diyor, fakat dersin akışını bozmamak için yeniden, "Allah Allah!" diyen gazilere dönüyordu.

Esnemelerle, kis-kislerle, fıs-fıslarla geçen dersin sonunda zil çaldı. Talat Bey öğretmenler odasına giderken öğrenciler

ne bin yıl öncesi, ne de bin yıl sonrasıyla ilgili şeyler konuşuyorlardı:

– Bu sabah geç kalmışım; inanır mısın, bir buçuk dakikada ördüm saçımı.

– Bir de bana sor, yazı bir türlü unutamadım; ne yapсам alışamıyorum şu okula.

– Çok hoşsun doğrusu, ne alışması, ben on beş günde bıktım billahi!

– Size bir şey söyleyeceğim ama gülmeyeceksiniz?

– Olur, söyle de gülelim.

– Ben, tatilde okulu özlemiştim.

– Eee, ‘onunla’ bozuşursan özlersin tabii.

– Yok oğlum, avanaktır bu kız biraz.

– Senin bana avanak demeye hakkın yok, anladın mı!

– Arkadaş tarih dersinden çıktı, mazur görün; anlarsınız ya...

– Sahi ya, adamda ne çene var, ders boyunca vıdı vıdı, vıdı vıdı.

– Heyecanlanıyor da hamsalak!

– Abi ben hiçbirini duymuyorum, uyuyorum; uyandığında da savaş bitmiş oluyor.

– Adam sırf tarih ya; kendisini anlattığı yıllarda sanıyor.

– Evet ya.. Biz tarihten silinmek üzereyiz, garibim Büyük Selçuklu devrinde yaşıyor.

– Aslında iyi biri bence.

– Bence de... Böyle insanlar kalmadı artık.

– Üstüne başına da dikkat edemiyor zavallı, tarihimizi düşünmekten. Geçmişini düzeltmeye çalışacağına, üstünü başını düzeltse daha iyi olur hani.

– He lan, gördünüz di mi, adamın gömleği de yırttı.

– Ama tarihle ne alâkası var yırtık gömleğin; herif resmen cimri; devlet maaş mı vermiyor!

– Güldüğümüzü fark etti ama.

– Ederse etsin, biz yırtmadık ya gömleğini...

Gerçekten de, Talat Beyin gömleğinin sol tarafında, yakarın altından başlayarak üç dört santim aşağıya doğru inen bir yırtık vardı. Gömleğinin altındaki atlet de askılı olduğundan, bu çatlaktan, Talat Beyin teni görünüyordu. Hele Talat Bey ders esnasında elini kolunu heyecanla kaldırıp: “Fert yoktur, millet vardır!” dedikçe bu delik, bir dudak gibi açılıp gülüyordu.

Teneffüste öğretmenler odasında Talat Bey de “bugün”e dönmüş, çayını yudumlayıp ayı nasıl çıkaracağını düşünmeye başlamıştı.

Öğretmenler odasında değişik değişik şeyler konuşuluyordu, fakat bunların hiçbirini, biraz önce sınıflarda konuşulanlara benzemiyordu. Talat Bey, bunların hiçbirine katılmaya gerek duymadı, zaten teneffüs kısıydı, çayını bitirdikten sonra, tebeşirli ellerini yıkamak, üstünü başını düzenlemek için lavaboya uğramak üzere kalktı.

Esasen bu, Talat Beyin umumi âdetinin hilâfına bir kalkıştı ve bunda onun derste bazı bakışlardan birşeyler sezinlemiş olmasının da tesiri vardı; fakat bununla birlikte Talat Beyin kendisi bile, lavaboya yönelik sebebinin tam olarak farkında değildi.

Talat Bey, aynaya, hâlini görmekten ziyâde, vaziyeti idare edip edemediğini görmek ve kendince bazı rötuşlar yapmak için bakardı. Bu bakışlarda daima; çizgi ve solgunluk görmekten korkan bir devekuşuvârilik olurdu. Bugün de aynaya aynı usulle baktı; ama ne kadar hiçbir şey görmemeye çalıştıysa da, aynanın kendisine, “Şu sigarayı içme artık Talat Bey!” dediğini duydu ve o sesi, “Şimdi sırası değil!” diyerek, münasebetsizlik eden bir öğrenciyi azarlar gibi susturdu; sonra tekrar aynaya, o meşhur “üstünkörü” usulüyle baktı. Çünkü Talat Beye göre, insanlar bize aynalar gibi değil, empresyonistler gibi bakarlardı.

Her şey normaldi, yine de eliyle saçlarını şöyle bir düzeltmeden edemedi; fakat neticede biraz önceki durumun daha tabii ve güzel olduğunu düşünerek pişman oldu ve saçını ilk

duruma getirmeye çalıştı, ama bu kez de ortaya üçüncü bir şekil çıktı.

Bu saçma işlem canını sıkmıştı. Eliyle hafifçe bastırarak saçlarını yatıştırdı. Bu arada kulağına zil sesi geldi. Bu, öğretmenler ziliydi. Kravatını düzeltirken, artık havaların serinlediğini, sene başında giymekten utandığı bu kışlık elbisenin herhâlde şimdilerde hiçkimseye çok acaip gelmediğini düşündü.

Talat Bey, üstünkörü usulüyle son bir defa aynaya göz atarken gömleğinin yırtık yerini fark edince, vücudunda bir bıçak yarası görmüşçesine afalladı. O da ne, gömleği çatlamış, altında teni ve az önceki kikirdemelerin nedeni görünüyordu.

Zil, çoktan çalmıştı. Talat Bey biraz önceki dersten utanmayı akşama erteleyerek, bu meseleye acil bir çözüm yolu aramaya başladı.

Yanında ne iğne iplik, ne dikiş vakit, ne de bu tamiri yapmaya müsait bir yer vardı. Tek çare, yırtık yeri ceketiyile örtmektir. Ceketinin iki düğmesini de iliklede, fakat bu işlem, hasarı örtmeye kifâyet etmiyordu, çünkü yırtık yer hem hayli yukarıda, hem de ortaya çok yakın bir mevkideydi.

Öğleye kadar daha üç dersi vardı, mutlaka birşeyler yapmalıydı. Fakat ne? Gidip, hizmetlilerden biriyle gömleğini mi değişseydi? Ama hangisiyle ve nasıl? Hayır, hayır; bu imkânsızdı. İzin mi alsaydı yoksa? Fakat böyle bir gerekçeyle müdüre gitmek, rezaleti büyütmekten başka bir işe yaramazdı. “Sevk mi alsam acaba?” dedi. Peki, tam böyle dersin başladığı anda, müdür, “Ne oldu böyle âniden?” diye sormaz mıydı?

Vakit geçiyordu, şimdi mutlaka öğrencilerin bir kısmı koridora çıkmış, curcunaya başlamışlar ve nöbetçi öğretmen, “Talat Bey nerede kaldı?” diye soruşturmaya başlamıştı. Acele etmeliydi, ama nasıl? Keşke, sandıktaki o, modası geçmiş, yelekli ve üç düğmeli eski ceketini şimdi yanında olsaydı.

İşte bu son fikir, Talat Bey'e, yakasındaki toplu iğnelere dayanarak yırtık yeri ceketiyile örtebileceği illhâmını verdi ve

bir toplu iğneyi üçüncü bir düğme gibi kullanarak, ceketinin cephesini, neredeyse ‘V’ yakalı bir kazak gibi daralttı. Artık, yırtık yer görünmüyordu. Çıkma ihtimâline karşı iğneyi iyice büküp iki yakayı birbirine perçinledikten sonra son bir defa ceketine baktı: Her şey normaldi, sadece yaka daralmış ve biraz da iğnenin yeri belli oluyordu. Talat Bey, elini ceketinin tam o bölümünde tutarak bu meseleyi de halletti ve kalorifer peteklerinin üzerine bıraktığı kitaplarını diğer eline alarak alelacele sınıfa yollandı.

Talat Bey, o gün ikinci, üçüncü ve dördüncü saatlere hep böyle, bir rahip gibi eli göğsünde girdi ve derhal kürsüye oturdu; ders boyunca da kesinlikle ayağa kalkmadan, bir tarih robotu veya mağlup bir kumandan gibi ağır, tedbirli ve bilgece konuştu.

Ve Talat Bey, o günkü ilk dersten sonra, “Fert yoktur, millet vardır!” düşüncesinden bir daha hiç bahsetmedi.

Damla ve Sel

Yağmurlu bir günde konağının çatısından sabit bir noktaya şıp şıp diye su damlalarını art arda düştüğünü gören Bey gür sesiyle avazı çıktığı kadar bağırdı:

– Uşaklar, hizmetçiler, hepiniz gelin bakayım buraya!

Beyin sesi, sessiz konağın her yanını çınlattı. Efendilerinin hiddetlendiğini anlayan hizmetçiler ve uşaklar, aşağıda zangır zangır titrediler. Beyi daha fazla öfkelenmemek için derhâl yerlerinden fırlayıp koşa koşa merdivenleri çıktılar.

Gözlerinden ateşler saçılan Bey, konağın tüm görevlileri karşısında toplanınca, çatıdan yağmur sularının damladığı yeri göstererek, hiddetli hiddetli:

– Bu ne, diye kükredi.

Uşaklarla hizmetkârlar şaşkın şaşkın, yerdeki ıslanmış kısma baktılar. Efendi:

– Ne duruyorsunuz, diye haykırdı. Koskoca konak yıkılacak, siz aşağıda keyfinize bakıyorsunuz!

Uşaklardan ikisi dama çıkıp gerekli onarımı yaptılar. Çatıdaki damlama durunca efendi sakinleşti ve konaktaki hayat normale döndü.

Sonraki günler efendiyi, her zamanki gibi doğru kararlar veren, gerekmedikçe kimseye müdahale etmeyen akıllı ve modern bir adam olarak gören uşaklarla hizmetçiler, o günkü damlama hadisesinin, efendinin ters bir gününe rastlamış

olduğuna hükmettiler ve öyle bir günün yeniden yaşanmasını temenni ettiler.

Fakat bir gün çok şiddetli bir yağmur başlayınca, konak personeli bütün normal geçen günleri unutup, efendilerinin kkrediği o günü hatırladılar ve konağın herhangi bir yerinde bir sızıntı olup olmadığını dikkatli bir biçimde kontrol ettiler.

Konakta herhangi bir problem göremedikleri için, hizmetkrlarla uşaklar, alt kattaki odalarına girip istirahatete çekildiler.

Ne var ki, ileri rahat değildi. Yağmur her dakika şiddetini arttırıyor, kararmış gökyüzünden bir tufan boşanıyordu. Yakın tepelerin her tarafında irili ufaklı derecikler oluşmuş, konağın vadiye doğru giden uzantılarında sel suları yarım metre kadar yükselmişti, bu durumda efendilerinin gürleyen sesini işitmek hiçbiri için şaşırtıcı olmayacaktı. Hepsi her an böyle bir nida bekliyorlardı.

Fakat, yağmur bardaktan boşanırcasına yağmaya devam ettiği hlde konaktaki sessizlik bozulmadı. Yalnız, bir ara, kapılarının tıkırdadığını işittiler.

Gelen, efendileriydi. Lâkin, yüzünde hiç de sert veya kızgın bir eda yoktu. Sakin ve mutlu bir ifadeyle selm verdi, “Nasılısınız ocuklar.” dedi. “Yağmur da pek şiddetli yağıyor. Bu güzel manzarayı, yere daha yakın bir noktadan ve sizinle birlikte izlemek istedim.”

İçeride bir odun sobası yanıyor, dar pencerelerden dolan gri işıklar odayı loşlaştırıyor, şiddetli yağmurun aralıksız sesine katılan rüzgârın uğultusu herkesin ruhuna çocukça bir ürperti dolduruyordu.

Efendi, “Burada manzara ve ortam çok güzel, isterseniz bir de çay demleyelim, insan ömründe bu kadar güzel günlerin sayısı hiçbir zaman onu geçmez.” dedi.

Diken üstünde oturan uşaklarla hizmetçiler, Beyin bu sözleri karşısında şaşkınlık üstüne şaşkınlık yaşadılar. Fakat efendinin son derece rahat tutumları herkesi rahatlattı, konuşmalar samimileşti, sıcak bir sohbet başladı, hemen herkes, yağmur ve rüzgârla ilgili ilginç hatıralarını anlatma başladı.

Odunla besledikleri sobanın üzerindeki kaynayan çaydanlığın buharı ve dalgalanan kandil ışığı içinde uşaklardan biri bir ara, nazik bir üslupla özür dileyerek, “Efendim,” dedi, “...sorulmaması gereken bir sual soruyorsam beni bağışlayın. Ne var ki, şu iki farklı tutumunuzu zihnimde bir türlü telif edemedim. Zannediyorum arkadaşlarımızın da içlerinde aynı istifham bulunmaktadır. Acaba hazret neden çatı damladığı gün ortalığı birbirine kattı da, seli bizimle birlikte ve büyük bir keyif duyarak izledi?”

Bey belli belirsiz gülümsedi ve çayından okkalı bir yudum çekti sonra odadaki herkesin yüzüne ayrı ayrı baktıktan sonra,
– Ben damladan korkarım ama, selden pek korkmam, dedi.

Konak görevlileri yerli yersiz soru sormama terbiyesi almış kimselerdi. Aklı başında bir kimsenin, yarım kalan meramını tamamlayacağını bilirlerdi. Ondan naşi beyefendiyi dinlediler ve hürmetle sustular. O vakit Bey, tafsilâta lâyük bir topluluk içinde bulunduğu kani oldu ve sözünü tamamladı:

– Kardeşlerim, evlâtlarım; sel güçlüdür ama, gelip geçicidir. Damla ise küçük ve zayıf olmakla birlikte sürekli olabilme istidadındadır. Tabiatın bu iki kuvveti daima iş birliği içindedirler. Bu hususu bilmeyenler, damlaları önemsemezler. Damlalar da insanların gafletlerini fırsat bilip, az az, fakat sürekli bir biçimde, binaları nemiendirip yıpratırlar. Koca koca yapıları zayıflatıp çürüterek sellere dayanamayacak hâle getirirler.

Sellere mani olabilmek pek mümkün değildir. Lâkin, tedbirli bir insan buna pek lüzum da duymaz. Çünkü seller, damlalarla gevşememiş binaları yalayıp geçerler. Sizin anlayacağınız,

asıl iş, damlalara fırsat vermemektedir. İşte ben bütün bunların farkında olduğumdan dolayı bugün seli sizinle birlikte ve büyük bir keyifle seyrettim. Çünkü damlaların konağımı zedelemelerine müsaade etmemiştim.

Ağlayan Çınarlar Parkı

Ağır ceza hâkimi, cüsseli, bakımlı bir adamdı. Hiçbir zaman bir çocuk olmamış gibi bir hâli vardı. Sanki doğduğu gündən beri ağır ceza hâkimiydi. Onun bir vakitler önlük giyen, orta okulda harçlık problemi çeken, lisede haylazlıklar yapan, hatta ufak tefek suçlar işleyen biri olduğuna inanabilmeye imkân yoktu. Üniversiteyi binbir sıkıntıyla okumuş, mezuniyetinden sonra görev alabilmek için canını dişine takmış; daha sonra yükselmek için yüksektekilere tebessümler etmiş, yumuşak ve uyumlu görünmeye çalışmıştı. Fakat bütün bunları kendisi bile unutmuştu.

Şimdi ağır ceza hâkiminin cübbesi gıcır gıcırdu. Yetkisi geniş, itibarı yüksekti. Hayatından memnun, keyfi gıcırdu.

Ağır ceza hâkimi, yirmi otuz yıllık mahkumiyet cezaları veren, bazen suçluları müebbet hapse mahkum eden sert bir adamdı. Kimi zaman kalemi kırıp, insanları ipe bile gönderirdi. Fakat aynı zamanda merhametli bir babaydı. Çocuğunu erken uyandırmaya bile acırdı.

Ağır ceza hâkiminin hayatı oldukça düzenliydi; evinin banyosu ve lavaboları gıcır gıcırdu. Temizlik ve yenilik, onun hayatının en önemli değeri hâline gelmişti. Gıcır gıcır olan her şeyi çok seviyordu. Üstü başı, arabası, ayakkabıları... Her şeyi gıcır gıcırdu. Gıcırdatan şampuanlarla yıkadığı için saçları bile gıcır gıcırdu. Marketten, şişman karısına, bulaşık makinesinde

porselen tabakları ve cam eşyaları gıcırdatan temizlik malzemeleri satın alıyordu.

Ağır ceza hâkiminin en sevmediği şey gacırtıydı. Fakat dört dişli olduğu günlerinden beri dişlerini gacırdatmadan da edemezdi. Önemli biri olmaya başladıktan sonra her ne kadar bu huyunun önünü almışsa da, ağır bir ceza takdir edeceği zaman elinde olmadan dişlerini gacırdatırdı.

Ağır ceza hâkiminin hayatı gacırtı ile gıcırta arasında geçmişti. Şimdilerde, gacırdayan eşyaları çok fazla ise de, gacırdayan tarafları da yok değildi. Her şeyden önce vücudu gacırdamaya başlamıştı. Ayrıca bazen yatağı gacırdıyordu. Ağır ceza hâkimi, yatağının gacırdamasına ifrit olurdu. Çünkü ne zaman yattığının, ne yaptığının, yatağında ne kadar döndüğünün bilinmesini istemezdi. Bundan dolayı, ilk gacırtıların geldiği gecenin sabahında yaylı yatağını gıcır gıcır bir ortopedik yaylı yatakla değiştirirdi.

Ağır ceza hâkimi, doksan altı kilo gelen ağır bir adamdı. Karısı da oldukça kiloluydu. İki, iki yüz kiloya yakın geldikleri için, yatakları kısa sürede gacırdamaya başlardı. Çünkü ağır ceza hâkimi yatağını çok kullanır ve uykusunda bütün gece döner dururdu. Bazen rüyalarında mübaşiri çağırır, sonra da dişlerini gacırdatırdı.

Ağır ceza hâkiminin çocukluğundaki evleri gacırdayan eşyalarla doluydu. Hele ders çalıştığı ve bir dönem şiir yazdığı tahta masa ve onun kupkuru tahtadan tek sandalyesi azıcık kıpırdasa gacırtı gıcır ederdi. Masanın gacırdamasının ona pek bir zararı dokunmazdı ama, sırtlığının ortası bir gözlük biçiminde kesilmiş tahta sandalye gacırdarken bazen poposunu kıştırır, çimdirdirdi.

Ağır ceza hâkimini gacırtı kadar gıcık eden hiçbir şey yoktu. Sandalyesi gacırdadığı için bir gün mübaşire akşama kadar ayakta durma cezası verdi ve ertesi gün ona sandalyesini değiştirtti. Bazen mahkeme salonundaki oturaklardan gacırtılar

duyulurdu. İşte o zaman ağır ceza hâkimi, verilebilecek en ağır cezayı tereddüt etmeden verirdi.

Ağır ceza hâkimi, hayatındaki her şeyin gıcır gıcır olması için elinden geleni yapıyor, dünyanın en kaliteli ürünlerini kullanıyordu. Bütün tanıdıkları da böyle yapıyorlardı. Gel gelelim, her ne hikmetse, ülkesinin temellerinden gelen gacırtıların sonu bir türlü gelmiyor, hatta bu gacırtılar gitgide daha sık ve daha kuvvetli duyuluyordu. İnsanlar, hayvanlar, okullar, topraklar, hava, su, hastahaneler, ahlâk, barış, kültür, sanayi ve ekonomi gacıır gucur ediyordu.

Ağır ceza hâkimi, bu kötü gidişi durdurmada, bu ağır şartları düzeltmede kendisine önemli sorumluluklar düştüğünün bilincindeydi. Bunun için, kısıtlanmış insanları, genç girip yaşlı çıkacakları hapishanelerin gacırtılı kapılarının ötesine gönderiyordu. Bazen heybetli makamına ucuz bir kalemlerle gidip, sehpaları gacırtıyordu. Böylece suçlular, insanların ayak altından çekilip birer gölgeye dönüşmüş oluyorlardı.

Gölgeler hiç gacırdamayan şeyler olduğu için, ağır ceza hâkimi gölgeleri çok seviyordu. Hele büyük ağaçların gölgelerinde oturmaktan büyük bir zevk duyuyordu.

Ağır ceza hâkiminin kendi gölgeleri de vardı ve çok sevdiği bu gölgeler onun yanından hiçbir zaman ayrılmıyorlardı. O da hiç gacırdamayan bu gölgeleri yanından hiç ayırmıyordu.

Bir gün, eski hükümet konağı alanında, büyük çınar ağaçlarının gölgesinde bir çay molası verdi. Sohbet her zamanki gibi neşeliydi. Filanca bürokratin ettiği telefon, feşmemkan kodamanın daveti, en son satın aldıkları şeyler, hipermarketler vs. vs'den bahsederlerken birdenbire hiç umulmadık bir gacırtı duyuldu. Ağır ceza hâkimi kanı donmuş gibi durdu, put kesildi ve neden sonra sordu:

– O gacırtı neydi?

Herkes birbirine bakarken, iniltiyi andıran cılız gacırtı yeniden duyuldu. Ağır ceza hâkimi, tırnakları paslı bir tenekeyi gacırdatmış gibi yeniden irkildi:

– Duymuyor musunuz?

Bu ikinci sesi hepsi duymuştu. Fakat ağır ceza hâkiminin gacırtıdan nefret ettiğini bilen yaverleri hiçbir yorum yapmayı ihtiyata daha muvafık buldular. Onların yerine iniltili gacırtının kendisi uzun uzun açıklamalar yapınca mesele anlaşıldı ve gölgelerinin en dalkavuğu bir kahkaha attıktan sonra,

– Ağaç, beyim, ağaç. Ağaç gacırdıyor, müsterih olun, metal sesi filan değil bu.

– İyi de, bir ağaçtan böyle bir ses çıkar mı? İnsanın içine işleyen bir ses bu; mutlaka bunun bir anlamı olmalı.

– Kalın çınar dalları birbirine sürtündükçe ses çıkıyor.

Ağır ceza hakimine bir hâl olmuştu. Uzun uzun bu sesi dinledi:

– Kaval sesi yanık olur ama, bu kaval sesinden de acı. Mecsalsiz bir adamın, ağır hasta bir çocuğun cılız iniltisi gibi bir şey bu. Siz ne dersiniz deyin, bu ağaç ağlıyor, diyordu.

Parkı işleten yaşlı adam boş çay bardaklarını almak için masalarına geldiğinde, ağır ceza hâkimi dayanamayıp sordu:

– Dayı, bu koskoca çınarlardan duyulur duyulmaz bir ses geliyor, neyin nesidir bu?

Park çaycısı bir sandalyeyi masaya yaklaştırıp onlara, idam cezasına çarptırılanların bir zamanlar bu çınar ağaçlarına asıldıklarını, bundan dolayı da buradaki çınar ağaçlarının gece gündüz ağlayıp inlediklerini anlattı.

Ağır ceza hâkimi, bu kısa hikâyeyi çok dokunaklı bulmuştu. Yanındakilerle birlikte oradaki bütün çınar ağaçlarını do-laştı, gerçekten de bütün çınarlar ağlıyorlardı.

Güneş batıncaya kadar, ağlayan çınarlar parkında kaldılar. Ayrılırlarken ağır ceza hâkimi, arkadaşlarına şunları söyledi:

– Sizi burada fazlasıyla beklettim, fakat beni mazur görün. Biliyorsunuz ki gacırtıdan nefret ederim. Ben bu ağlayan çınarlar parkında, hiç farkında olmadan, gacırtıdan neden nefret ettiğimi çözdüm. Çünkü gacırtı eşyanın ağlayıp inlemesidir. Popomu kısıtırıp çimdiren sandalyemin bana söylemeye çalıştığı şey işte buydu. Ve eşyalar sadece ağlamazlar, yeni ve sağlam iken gülerler de. Gacırtıya hayranlığımın da bundan başka bir sebebi olamaz. Biz, ağlayıp inleyen insanlardan tiksiniş uzaklaştığımız gibi gacırdayan eşyalardan da kaçarak, onları etrafımızdan uzaklaştırarak, en azından onları görmezden gelmeye çalışarak, kötü bulduğumuz her şeyden arınmış olarak yaşamaya çalışıyoruz. Fakat kulaklarımız gacırtılardan kurtulamıyor, gacırdayanları cezalandırsak, çöplüklere ve hapisanelere göndersek de sonuç değişmiyor. Çünkü ağlayıp inleyen eşyaları ve insanları anlayıp onarmaya, onları yeniden hayata katmaya, aramıza almaya uğraşmıyoruz. Asıl gacırdayan biziz ve gacıır gacıır halimizi, gacıır gacıır eşyalara sahip olmaya çalışarak gizlemeye bakıyoruz.

Buyrun Oturun

Geçen yıl, 9-B sınıfının edebiyat dersi bana verildi ve ben buna sevindim; çünkü onlarla dört yıl önce hazırlık sınıfında tanışmış ve ertesini yıl da Türkçe derslerine ben girmiş ve o iki yıl boyunca hepsi beni çok sevmiş, ben de onlardan çok memnun kalmıştım.

Bu 9-B sınıfı, benim ilk öğrencilerimdi. Ben de onların ilk Türkçe öğretmenleriydim. İki yıllık bir aradan sonra onlarla yeniden beraber olmak, beni heyecanlandırıyordu. Bu heyecanla, geçen sene ilk edebiyat derslerine girerken garip bir çekiniklik içindeydim. Kendimi âdeta misafirleri olarak görüyor, bir nezaketsizlik etmekten itinayla kaçınıyordum. Fakat onların çoğu, sınıfa benimle birlikte ve benden sonra bir çapulcu sürüsü gibi ayaklarını sürüye sürüye girdiler. Ben ilk günün bu kötü manzarasını görmezden gelmeyi tercih ederek özensiz, düzensiz ve gürültülü bir şekilde ayağa kalkan sınıfa, öğretmenliğimin ilk gününden beri hiç değiştirmedığım kalıpla:

– Buyrun, oturun, dedim ve Umut adındaki öğrencimin çok yüksek bir sesle:

– Sağ ol, diye bağırışının ardından, ayağa kalkışlarındaki düzensizlik ve özensizlikle yerlerine oturmaya çalışsan, fakat bir odun kamyonuna yüklenen eğri odunlar gibi bir türlü yerlerini bulamayan öğrencilerime aldırmandan sınıf defterini doldurmaya koyuldum.

Nasıl olsa, ben defteri imzalarken onlar kendilerine çeki düzen vereceklerdi. Hem, artık liseye başlayan bu on altı on yedi yaşlarındaki öğrencilerin, ne orta okul hazırlık sınıfındaki kadar duygusal, ne de altıncı sınıftaki kadar öğrenmeye istekli olmayacaklarını da tahmin ediyor ve onların böyle umursamaz ve dağınık olmalarını tabii karşılıyordum.

Netice umduğum gibi oldu, ben söze başlarken sınıfım artık toparlanmış, beni dikkatle dinlemeye hazırlanmıştı. Ben de o ilk saatte, dersimin amaçları, araçları ve işlenişi hakkında bilgiler verdim. Bundan sonraki zamanı da, sohbet tarzında bir başlangıçla değerlendirdim.

Ertesi günkü derste 9-B sınıfını biraz daha derli toplu buldum ve her zamanki gibi, yine:

– Buyrun, oturun, dedim. Ancak Umut, ilk günkü şakasını yineledi ve çok yüksek bir sesle:

– Sağ ol, diye bağırdı.

Ancak ilk gün hoş görülebilecek bu şakanın ikinci dersimde tekrarlanmasından hiç hoşnut kalmamakla birlikte, bu anlamsız şakanın nasıl olsa bir daha yapılmayacağını düşünerek sabredip susmayı yeğledim. Çünkü, çok sevdiğim bir sınıfla, ikazlı, ihtarlı bir başlangıç yapmayı uygun bulmuyordum. Bundan dolayı, sesimi de, bakışlarımı da çıkarmadan ders defterini doldurdum, yoklama fişini imzaladım ve konuma geçtim.

O haftanın üçüncü dersinde Umut yine:

– Sağ ol, diye bağırdığında açıkçası kızdım ve sert bir bakışla kendisini uyardım. Bu ters bakışın, davranışından hoşlanmadığımı anlatmaya yeteceğini düşündüğümünden, sözlü bir hatırlatmaya lüzum görmeyerek sınıf defterini imzalamaya geçtim.

İlk haftanın dördüncü ve son edebiyat dersinde Umut'un yine tek başına ve insanın asabını bozacak bir tonda:

– Sağ ol, diye haykırışını ilk haftanın özel halet-i ruhiyesi-ne bağlamayı münasip bularak yine sustum.

Umut, ikinci hafta edebiyat dersine, o güne kadarki bütün 'sağ ol'larından daha şiddetli bir,

– Sağ ol, ile başlayınca, birdenbire hiddetlendim. Fakat, ikazımı, sınırlarıma hakim olabileceğim bir ana ertelemeyi daha uygun buldum. Sonraki derste ise, sınıfın yerleşme curcunası herhangi bir ihtarla elvermediğinden, yine susup beklemek zorunda kaldım. Fakat hafta boyunca, uygun bir uyarı ortamı bulamadım.

Üçüncü hafta Umut,

– Sağ ol, diye bağırdığında ben artık Umut'a ve sınıfa ders olacak bir ihtar pozisyonu aramaktan vazgeçmiş bulunuyordum. Soğukkanlı olmalı, onur kırıcı tepkilerden kaçınmalı, daha uygun yollar denemeliydim. Bu kararımın bir gereği olarak, o hafta Umut'la hiç ilgilenmemeyi; kendisini duymamış, bağırmamasından etkilenmemiş görünmeyi denedim ve bu tutumumu hafta boyunca sabırla sürdürdüm.

Sonraki hafta, sabrımın meyvelerini beklemekle geçti. Umut'un sınıftan, benden ve kendisinden utanarak o saçma sapan davranışından derin bir pişmanlıkla vazgeçeceğini düşünüyordum.

Beşinci haftaya başladığımızda Umut'a yine hiçbir şey demedim. Her dersin başında, ben:

– Buyrun, oturun, der demez, o, hayvanca bir tonda,

– Sağ ol, demeyi sürdürüyor, ben ise, onun bu davranışına hiç kızmadığımı, belki de o eşek şakasından hoşlandığımı düşündüğünü düşünüyor, bu yüzden de onu bir dereceye kadar makul karşılıyor; madem ki o benden bu hoşgörüyü umuyor, ben de ona beklemediği bir tepkiyi göstererek kendisini hayal kırıklığına uğratmayayım diyerek, o kadar kızmama rağmen, tahammülümü sürdürüyordum.

Ne var ki, ondan sonraki haftalarda da, Umut'un her ders başındaki "Sağ ol!" avazeleri kesilmedi ve bunların hiçbirine hiçbir reaksiyon göstermedim. Umutsuz bir bekleyişle,

Umut'un kendi kendisine vereceği bir kararla düzelmesini bekledim. Fakat ders yılının dokuzuncu, onuncu haftalarına geldiğimizde bile, Umut'ta umut verici bir gelişme olmadı.

On birinci haftaya girdiğimizde ben, artık iyice geciktiğimi, dönem sonuna kadar sabretmekten başka çarem kalmadığını düşünüyordum. Çünkü ben bu cezayı, bir hataya zamanında müdahale etmemekle çoktan hak etmiştim. Artık her derste Umut'un "Sağ ol!" nidaları kafama bir tokmak gibi indikçe ben, içim içimi yiyerek susuyor, patlamamak için Allah'a dua ediyordum.

Bu sabır, sonraki haftalarda, bende bir inat halini aldı ve hiçbir Şey söylemeden, en ufak bir tepki göstermeden her "Sağ ol!" haykırışını acı acı yutkundum.

Yalnız, artık bu mantıksız susuşlarıma bazı temeller de bulmuş, kendimi; talebelerinin, kusurlarını kendi kendilerine fark edip düzeltmeleri için yıllarca bekleyen mşidlere benzetmeye başlamıştım. Kendi kendime, "Bir davranış, ancak onu kendi kendimize bulmuşsak bizimidir." diyor, başkalarının zorlamalarıyla edinilmiş bir terbiyenin, zorlayıcı faktörlerin aradan çekilmesiyle silineceğini ve akabinde menfi tavrın evvelkinden daha kuvvetli olarak zuhur edeceğini düşünüyor; ya kalıcı eğitim, ya da her Şeyin hiç olmazsa tabii halinde kalması ilkesi üzerinde iyi bir deney yapmış oluyordum.

İzlediğim yöntemlerin hiçbirinden netice alamadan dönem son haftasına geldiğimde, içimde kalan tek mit, Umut'un yarı yıl tatilinde bu "Sağ ol" alışkanlığını bırakabileceği idi.

İkinci dönemin ilk edebiyat dersinde, Umut'ta değişen bir Şey olmadığını esfle gördüm. Umutlarım boşa çıkmıştı. Bu 17 yaşındaki geç, insanı kahredici "Sağ ol"larına garip bir inatla devam ediyordu. Ben yine susmayı yeğledim. Bunu, bunun dönem sonuna dek bu ileye razı olmak anlamına geldiğini bile bile yaptım. Aylardır sürdürdüğüm direnişin bir neticesi

olmalıydı. Beni öğretim yılının ilk gününden beri hırpalayan o davranışı, alelâde bir hatayı eleştirir gibi eleştiremezdim.

Doğrusu Umut, 9-B sınıfında benim için problem teşkil eden tek öğrenci değildi. Hatta hemen hemen hiçbir öğrencim umduğum ölçüde bana yakın olmadı. Bütün çabalarım, çocuklukla ilk gençlik arasındaki farkın, yetişkinlikle çocukluk arasındaki uçurumdan çok daha derin olduğunu göstermekten başka bir işe yaramadı. Diyebilirim ki, yıl boyunca ne ders ahengi sağlayabildim, ne de onlarda edebiyata karşı en küçük bir alaka uyandırabildim. Hatta sohbet bile edemiyorduk. Zaten bu mümkün olsaydı, herhangi bir derste, konuyu döndürüp dolaştırıp, o müzminleşmiş “Sağ ol” meselesine getirebilir ve muhtemelen bir iki dakikalık bir konuşmayla sorunu kökünden halledebilirdim. Ama aramızda uyumlu bir münasebet tesis edemediğim için, ben, bu öldürücü “Sağ ol”ların sürmesini, beynimin hiç çözemediğim bir tarafıyla hep istiyordum. O “Sağ ol” hakaretini, her dersimin başında işitmek beni gerçekçi kılıyor, kendilerine faydalı şeyler öğretmek için didindiğim öğrencilerimin bana sıkıntı vermekten, beni rahatsız etmekten ne çok hoşlandıklarını her dersimin başında yeniden görmek beni biliyor, onların beni zerrece düşünmediklerine, nazarlarında hiçbir değerimin bulunmadığına her karşılaştığımızda yeniden şahit olmak, ruhumu olgunlaştırıyordu.

İşte insan buydu. İşte toplumumuz buydu. Dövmedikçe, sövmedikçe halkımızı uslandırmanın yolu yoktu. Eğer ben; elinden, dilinden, notundan çekinilen bir öğretmen olsaydım, şu sorunların hiçbiri ortaya çıkmayacaktı. Sınıfım bana bu cezayı; dövmek ve sövmek yerine övmek ve sevmek anlayışını benimsediğim için reva görüyordu. Meselenin özü buydu ve geri kalanı laftan ibaretti. Umut’un her dersin başında sınıfı inletircesine haykırdığı “Sağ ol”ların gerçek manası, “Sen âciz bir insansın, gözümüzde zerrece değer yok; biz ise, senin gibi bir adamın karşısında ayağa kalkmak mecburiyetindeyiz.”

idi. Ben ise, aklım sıra onlara güzel örnek olmaya çalışıyor, milletimizin ancak sopayla adam olacağını kabûle bir türlü yanaşmıyordum. Donkişot gibi, kitabî idealler peşindeydim ve zorla iyi kalmış değil; bilerek, isteyerek, severek iyi olmuş insanlar oluşturmaya didiniyordum ve bana göre, ikna edilerek bile değil; en iyi davranışı kendi kendisine bulup seçmiş insanlar meydana getirmeye çabalamalıydık. İşte bu teorinin pratiği, her zaman bu acımasız netice olacaktı.

Böylesine ahmakça bir felsefeye sahip bir öğretmenin, her dersinde, en rahatsız edici bir tonda söylenmiş “Sağ ol”larla cezalandırılmasından daha tabî ne olabilirdi. Hak ettiğim bu işkenceye nasıl itiraz edebilir, Umut’a ne hakla dur, diyebilirdim.

Böyle düşünmeye başladıktan sonra, günlük cezalarımı bir vazife gibi beklemeye başladım. Haftalar boyunca, bitmez bir inat ve sarsılmaz bir sabırla, her dersimin başında tüylerimi diken diken eden o iğrenç “Sağ ol”lara karşı sessizce direndim. Hem o kadar sessizce ki, yüzümde en küçük bir değişiklik oluşmamasına bir aktör gibi dikkat ederek:

– Buyrun oturun, diyor ve Umut,

– Sağ ol, diye bağırınca, içimden, “Geber!” desem de, çehremi, hiçbir şey olmamış gibi sakın tutarak sınıf defterini doldurmaya başlıyor ve akabinde aynı umursamaz edayla konuşma geçiyordum.

Yine de bazı saatler, içimden bir ses, beni avaz avaz bağır-maya, “Hayvan herif; sen hayvan bile değilsin, hayvan bile fark ederdi bu aşağılığı; bir insan bu kadar olabilir mi, ne diye her dersin başında öküz gibi bağırıyorsun; eşek misin sen, illa çüş dememi mi bekliyorsun; ne zevk alıyorsun bu saçma sapan hareketinden, deli misin nesin!” diye başlayan cümlelerle bütün hıncımı kusmaya teşvik ediyor, fakat sabrımın son zincirleriyle kendimi frenliyor, görüldüğüm gibi kalmaya gayret ediyor ve yutkunup dersime başlıyordum.

İkinci dönemin ortalarına geldiğimizde, artık nasıl olsa günlerin azaldığını, iki ay sonra okulun tatile gireceğini düşünüyör ve bu son umutla, Umut'un densizliğine tahammüle çalışıyordum.

Esasen, benim altı aydır sürdürdüğüm bu ric'at, "Turan taktiği"nden başka bir şey değildi. Mutlaka Umut da bunun farkındaydı. Aylardır hiçbir direnişle karşılaşmadan nice zulümlerle ilerlediği bu cephede, her gün kısıkcın içine biraz daha girdiğini o da görüyordu. Fakat o kadar ilerlemişti ki, dönüşün daha tehlikeli olacağını seziyor, bundan dolayı, her sabah yeni bir akılla düşmanını harekete zorluyor, "Ne olacaksa olsun, çık ortaya da kozlarımızı paylaşalım!" demek istiyordu.

Ben, bu psikolojik harbin gitgide lehime döndüğünü görüyor, dilediğim bir anda onu kısıkvrak çevreleyip imha edebileceğim düşüncesinin rahatlığıyla bekleyişimi zevkle sürdürüyordum. Bundan dolayı, onun "Sağ ol" anırışları beni pek öfkelendirmez olmuştu. Hatta, artık işkence eden taraf bendim. Gerçi Umut, kendisinden başka hiç kimsenin ilgilenmediği sonuçsuz "Sağ ol"larını her ne kadar bıkmadan sürdürüyorduysa da, usanmışlığı, sesinin tonundan ve her hâinden açıkça anlaşıyordu. Yenilmişti.

Basit bir hadisenin bu denli büyümesinin; benim, meseleye zamanında müdahale etmememden kaynaklandığını bildiğimden; bu en lehime olan aşamada bile, kısıkcı kapatıp hücumu geçmeye tenezzül etmedim. Çünkü, acemiliğimden doğan bir hatayı, profesyonelce cezalandırmayı onuruma yediremiyordum.

Her şey benim iyi niyetimden kaynaklanıyordu. Bunu biliyordum. Ben her öğrencimi ayrı ayrı anlamaya, hiçbir olayı sabit kalıplarla değerlendirmemeye, şartların bütün ayrıntılarını hesaba katmadan hüküm vermemeye çalışırken, pire sıçrayıp kaçıyordu.

Annem, pirelerin; gençlerden çok, yaşlılardan korktuklarını söylerdi. Çünkü gençler, yakaladıkları küçük şeye önce, “Acaba pire mi?” diye bir defa bakarlar, pire sıçrayıp kaçarmış. Halbuki yaşlılar, önce, “Pire olabilir.” diyerek, ellerindeki o küçük şeyi ezer ve ezdikleri o şeyin bir pire olup olmadığını ondan sonra kontrol ederlermiş. İşte tecrübeli öğretmenlerin yeni öğretmenlere üstünlükleri, böyle bir üstünlüktü.

Peki, cehaletin karşısında kaba ve cahilce davranmaktan başka bir yol yok muydu? Umut, ikna edilemez miydi? Herkesin, birtakım olumlu örneklerle veya muhtemel seçenekler önüne serildikten sonra kendi kendisine vereceği bir kararla doğru davranışa eriştirilmesi mümkün değil miydi?

Eğitim ve öğretim yılının son iki ayına, işte bu sorularla girdim. Nasıl davranmam gerektiğine bir türlü karar veremiyordum. Küçük siyah bir şey iken ezmediğim pire, beni yıl boyunca kaşındırmıştı. Pire elimden kaçtıktan sonra da, sınıf yorganını veya Umut’un şahsiyetini yakmamak uğruna uykusuz kalmayı tercih etmiştim. Bu kötü tecrübenin, Umut’un iyileşmesi yerine, benim kötülenmemle neticeleneceği aşikârdı. Muhtemelen bundan böyle ben de, bütün tecrübeli muallimler gibi, elime geçen her küçük siyah şeyi baş parmaklarımın tırnaklarıyla ezecek ve bu garantili yöntemle, öğretmenlik hayatım boyunca sayısız haksızlıklar ve yanlışlar yapacak ve tecrübeli bir öğretmen olarak, bütün öğrencilerin saygısını, velilerin ve mesai arkadaşlarımın takdirlerini kazanacaktım.

Fakat ben hâlâ böyle bir sonuç istemiyordum ve bunun için hâlâ bir ümit vardı ve bu son umut, Umut’un, ders yılı nihayete ermeden o meşhur “Sağ ol”larından vazgeçmesiydi.

Ne yazık ki, Umut, yıl sonuna kadar, istisnasız, her edebiyat dersinde; hatta sınıfta sadece altı öğrencinin bulunduğu o son günkü dersimde bile, ben:

– Buyrun, oturun, deyince:

– Sağ ol, diye haykırdı. Hâlbuki ben, Umut’un o gün o terbiyesizliğini yapamayacağını, ortamın buna hiç müsait olmadığını, hiçbir normal öğrencinin, altı yedi kişi içinde o acaip tutuma yeltenemeyeceğini düşünmüştüm. Bu sebeple neredeyse, “Bu denli densizlik olur mu!” diyerek ağzımı açıp, orucumu bozardım. Bereket versin, son anda çenemi gemleyip sustum.

Bu bir anlık öfkeden sonra, içimde anlatılmaz bir ferahlık oluştu: Çilem bitmişti. Bir yıllık azap, bu son haykırıyla nihayet bulmuştu. Şimdi, her yıl, okulun yaz tatiline çıkışına üzülen ben, ders yılının bitiyor oluşuna en haylaz öğrenciler kadar seviniyordum. Bu sevincimin bir nedeni de, bir yıl boyunca sınırlarıma hakim olabilme iradesini göstermiş olmamdı. Bir yıllık bir işkenceden çıkardığım ders fevkalâde büyük bir kazançtı. Artık, ben de; hoşgörünün; suistimalin başladığı noktada bitmesi gerektiğini öğrenmiştim.

Meğer çilem bu kadar değilmiş. Çünkü ertesi sene, Umut’un da içinde bulunduğu 10-B sınıfı bana verilmişti. Bunu öğrendiğim an, sanki başımdan aşağı kaynar sular döküldü. Umut’un “Sağ ol”larına bir yıl daha tahammül edebilecek gücü kendimde bulamıyordum. Bu yüzden, bir yıl evvel, sayesinde öğrendiğim o prensibi, senenin birinci edebiyat dersinde, ilk defa Umut’un üzerinde tatbik ettim. Çünkü Umut, yaz tatilinde hiçbir şeyi unutmamış ve daha ilk derste:

– Buyrun, oturun, hitabıma karşı, her zamanki anırma tonuyla:

– Sağ ol, diye bağırmıştı.

Ben, daha önce tam bir yıl hep yaptığım gibi, bu “Sağ ol”a da aldırılmaz görünerek ders defterini doldurup imzaladım ve ardından başımı kaldırıp, gayet yumuşak bir sesle:

– Umut, buraya gel, diyerek kendisini yanıma çağırdım. Yerimden kalkmadan, hatta istifimi dahi bozmadan, gürültü içindeki sınıfta söylediklerimi belki de hiç kimsenin duymayaçağından emin olarak, son derece tabî bir eda ile:

– Umut, dedim; geçen sene, ilk dersimden son dersime kadar, sınıfa her girişimde, “Sağ ol” diye bağırdın; sana o bundan önceki haykırışların için hiçbir şey demiyorum, onların hepsini unuttum; fakat bu yıl öyle yapma.

Ve Umut, bir daha, hiçbir dersimde “Sağ ol” diye bağırmadı.

Bu kadar kolay çözülebilecek bir meseleyi bir yıl boyunca boşu boşuna sürdürmüş olmamdan duyduğum garip bir rahatsızlıkla, günler sonraki bir teneffüste, koridorda karşılaştığım Umut’a, bir yıl önceki o saçma sapan “Sağ ol”lardaki ısrarının sebebini sordum. Umut:

– Hocam, dedi, insan; ayağa kalkarak karşıladığı bir büyüğünden, bir selam veya günaydın, yahut iyi günler gibi bir söz bekliyor. Sizin “Buyrun, oturun.” kalıbınız bana çok yavan geliyordu. Ben size bir yıl boyunca bunu anlatmaya çalışmıştım; haklı olduğuma inandığım için de, siz direndikçe ben de direndim; çünkü öğrenci, öğretmeninden; karşılığı “Sağ ol” olacak bir hitap bekler. Sizin, “Buyrun, oturun.” kalıbınız, bana, “Buyrun, koyun gibi oturun.” gibi bir anlam çağırıştırıyordu.

Bu ayak üstü konuşma, bana, bir yıl boyunca çekmiş olduğum işkenceyi fazlasıyla hak etmiş olduğumu gösterdi. Çünkü, öğrencisini dinlemeye, anlamaya yanaşmayan bir öğretmen, ne kadar derin ve ne kadar iyi niyetle düşünürse düşünsün, kaba, anlayışsız ve tek yanlı olmaktan kurtulamazdı. Çünkü hiç kimsenin, karşılıklı olarak konuşmadan anlaşabilmesi mümkün değildi. Suçun büyüğü Umut’un olabilirdi, fakat ben de hiç masum değildim. Diyalog kapısını kapatanlar, hiçbir zaman tam haklı değildir.

Eğer ben, Umut’la daha baştan konuşup, kanaatlerini dinledikten sonra; “Günaydın”, “Tünaydın” gibi sözleri sahte ve uyduruk bulduğumu, bundan dolayı da “Buyrun, oturun.” demekle iktifa etmeyi tercih ettiğimi ifade etseydim, hiç şüphe yok ki, o da beni anlayacaktı.

Hızır'ın Tespihi

Bundan yetmiş iki, yetmiş üç sene evveldi; bir yaz sabahı, elifba okuduğumuz camiye bizim mahalleden, Elaçmazlar'ın rahmetli Salih'le, dersten bir saat kadar erken, duamızı ezberlemek için gitmiştik. İki gündür geçemediğimiz 'Kâfirûn' sûresini bugün de ezbere ve yanlışsız okuyamazsak, hocanın, bizi fena azarlayacağından emindik.

Lâ eabudû, velâ eabudû; ene entum derken yarım saat sonra Salih, artık dosdoğru okumaya başladı; bense hâlâ bir iki yerde takılıyordum.

Biraz daha çalışıp sûreyi Salih'e okudum, fakat olmadı; yine çalıştım, yine okudum, ama nafiye... Bir hatamı düzeltirken başka bir yerde şaşırıyordum. Vakit de gitgide daraldığından, telaşlanmaya başlamıştım. Birazdan öbür çocuklar da gelir ve benim bugün azar işitmem kesinleşirdi.

Elimdeki cüzden, sûreyi biri iki defa daha, hızlı hızlı okudum ve Salih'e:

– Bir daha dinle bakayım, dedim.

Doğrusu, şaşırmayacağımı sanmıyordum. Salih:

– Tamam, hiç yanlışın yok, deyince, çok şaşıttım.

– Ciddi misin, dedim.

Yemin etti:

– Vallahi dosdoğru okudun.

Ama ben, sreyi bir daha aynı doğrulukta okuyabileceğimi zannetmiyordum, “rast gele doğru okudum işte,” diye düşünüyordum, bu yüzden Salih’e:

– Bir daha takip et, dedim ve yeniden okudum.

Salih heyecanla:

– Ezberlemişsin lan Hızır, hiç yanlışın yok, deyince ayağa kalkıp, sreyi hızlı hızlı bir daha okudum ve “lekum dnikum veliyedin” ayetini çok yüksek sesle söyledikten sonra, sreyi ezberlemeye çalışırken bir taraftan boncuklarıyla oynadığım iri taneli doksan dokuzluk kahverengi tespihi, yukarıya doğru rast gele fırlattım.

Daha tespih elimden çıkarken, çok bilinçsiz ve çok yanlış bir davranışta bulunduğumu anladım ama, olan olmuş, ok yайдan çıkmıştı. Kible duvarına doğru yükselen tespih bir anda, yerden  dört metre yükseklikteki, halka halka camlı pencerenin en alt kısmındaki dairev camlara çarptı ve ben cam parçalarının yere düşmesini beklerken, kahverengi tespih yukarıda, o açılmaz pencerenin önünde kaldı. Çok şükür, cam kırılmamıştı.

Ben derin bir oh çekerken Salih:

– Allaaah, şansın varmış lan Hızır, ya kırılıydı; uu’uuh ya kırılıydı, dedi.

Çünkü cam kırılmış olsa olacakları o da biliyordu. nce Muharrem Hoca’dan azar iştir, sonra bu önemli hadiseyi bir anda bütün köy duyar ve adım “Hızır”a çıkardı.

O vakitler çevremizdeki bütün büyükler, köydeki bütün çocuklara, çocukların babalarıymışasına karışırlardı. Bundan dolayı, köydeki hiçbir çocuğun, hiçbir hata etmeye hakkı yoktu. Ufacık bir suç işleyen çocuklar ise, utanlarından günlerce köy meydanından geemezlerdi. Bu nedenle, ben, attığım tespihin pencerenin önündeki dar düzlükte, bir kısmı aşağıya doğru hafifçe sarkık öylece kalakalmasını bile mühim bir aksilik olarak görüyordum.

Sorguya çekilmemek için, iri kahverengi taneli tespihi, yüksek pencerenin önünden almak zorundaydık. Bunun için, Salih'le birlikte, uzun saplı süpürgeyi kapıp tespihe erişmeye çalıştık; fakat biz parmaklarımızın ucunda yüklebildiğimiz kadar yükseldiğimiz halde, tespihe erişmemize dört beş santim kadar kalıyordu.

Ümidimi kaybetmek üzereydim:

– Tespihi alamayacağız galiba.

Salih, gözü pek bir çocuktuk:

– Rahleye çıkarız.

Ben bu tehlikeli teklifi duyunca şaşkın ve kuşkulu gözlerle Salih'e baktım. Rahleye çıkılır mı peki, demek istiyordum.

Çünkü, rahle de oldukça kutsal bir eşya idi. Fakat Salih'in, bu fikrinden vazgeçmesini kesinlikle istemiyordum.

Çok şükür ki, Salih'ten, umduğum ve duymayı arzu ettiğim cevabı işittim:

– Bir şey olmaz ya, kim görecektir!

Hemen rahlelerden birini alıp tespihin bulunduğu pencerenin altına getirdim. Fakat rahleyi yere bırakır bırakmaz kapı açıldı ve camiye talebelere biri girdi. Durumu belli etmek için elifbamı alıp rahlenin üzerine koydum, Salih de elindeki süpürgeyle içerisini süpürmeye başladı. Birazdan öbür çocuklar da gelince, tespih, pencerede sarkık bir halde öylece kaldı.

Muharrem Hoca geldiğinde ben sûrede şaşkınlıktan çok, onun, tespihi pencerenin önünde asılı gördüğü an olacaktan korkuyor, gözümün önüne hep, bize hiddetle:

– Neler yaptınız burada! Kim onu oraya atan! Camide oyun mu oynuyorsunuz, diyerek hepimizi hesaba çekeceği o sahneyi getiriyordum.

Bu kahverengi tespih, camideki tespihlerin en güzeliydi. İri taneli olduğundan, çekmesi kolay ve zevkliydi. Üstelik, çekerken her boncuğu, tak tak diye çok hoş bir ses çıkarırdı.

Bundan dolayı, daha ziyade ikindi namazlarında, henüz ezan okunmadan camiye gelen çocuklar bu tespihi kapışıklardı. Fakat en çok da ben kapardım. Onun için, bu tespihe bazen, Hızır'ın tespihi derlerdi.

Çocuklar, öyle demektedir belki de haklıydılar. Ben, onunla yalnız tespih çekmez, ara sıra tadına da bakar ve onu dişlerdim. Koyu kahverengi tanelerinin, yanık kemik tadı veren hususi bir lezzeti vardı. Bir daha hiç öyle bir tespih görmedim. Bu nedenle, hammaddesinin ne olduğunu hiç öğrenemedim. Bunu hâlâ da bilmem. Fakat, o zamanlar bu tespihin herkesçe çok kıymetli olduğunu düşündüğümünden, hocanın onu pencerenin önünde gördüğü anda, herhangi bir tespihi orada görmüş olsa kızacağından çok daha fazla hiddetlenip öfkeleceğini düşünüyor, içimden sürekli olarak çeşitli yalanlar hazırlıyor, yalnız, bunların hiçbirine güvenmiyordum.

O gün Salih de, ben de; Muharrem Hocanın önünde sûrelerimizi yanlışsız okuyup birer aferin aldık ve Muharrem Hoca ders boyunca, her zamanki gibi ara sıra ayağa kalkıp gezindiği halde, pencerenin önündeki kahverengi tespihi hiç fark etmedi.

Neden, bilmiyorum; ertesi günler ve daha sonra, ne Salih'le ben, ne de herhangi biri bu tespihle hiç ilgilenmedik ve iri taneli, kahverengi güzel tespih, yüksek pencerenin önünde öylece kaldı. Belki bir ay kadar sonra, öğrencilerden, bizden de küçük bir çocuk, duvardaki tespihi göstererek, hayretle sordu.

– Aaaa, kim attı onu oraya?

Çocuğa cevap veren olmadı. Ama çocuk, tespihle ilgilenmeyi sürdürüyordu.

– Hocanın tespihi galiba o!

Elaçmazların Salih, çocuğu payladı:

– Hızır'ın tespihi o, dedi.

O zamanlar köy çocuklarının tahsilleri, birkaç yıl hocanın önünde sûre ezberlemekten, Kur'an okumayı öğrenmekten

ve belli başlı dinî bilgileri kazanmaktan ibaretti. Ben bu eğitimi tamamladıktan sonra camiye artık sadece cuma günleri ve bazı geceler gidiyor, yüksek pencerenin önünde asılı duran tespihi fark etmiyordum bile. Yalnız bir gün caminin önünden geçerken, iki küçük çocuğun,

– Yüksek camın önündeki Hızır'ın tespihiymiş yaa, diye konuştuklarını duydum.

Askerden döndüğümde camiye badanalanmış, süslerini yenilenmiş buldum. Benim attığım tespih ise, aynı pencerenin altına iki küçük çiviyle kalp şeklinde asılmış, camiyle ilgili yer belirtmelerinde sol taraf yerine, “Hızır'ın tespihinin olduğu taraf...” denmeye başlanmıştı. O zaman anladım ki, benim tespihim yavaş yavaş efsaneleşiyordu. “Hızır'ın tespihi” denince artık herkes, Hazret-i Hızır'ı anlıyor ve hiçbir şey sorma gereği duymadan, fakat mutlaka içinden bir efsane tasarlayarak bunu kabulleniyordu.

Kırk yaşlarıma geldiğimde, çocuklardan, Hz. Hızır'ın yatısıyla sabah ezanı arası bir vakitte, fakat sadece yılda bir iki kere buraya gelip tespih çektiğini duymaya başladım. Hz. Hızır çok uzun boylu olduğu için, tespihini böyle üç dört metre yükseğe asıyormuş.

Bu efsanelerin bir kısmı galiba, çocuklara bazı dersler vermek ve onlarda bazı dinî sevgi ve coşkular oluşturmak için büyüklerce uyduruluyordu. Daha doğrusu, efsanenin çekirdeğini böyle bir olay oluşturuyor, sonra çocuklar, o geniş hayal güçleriyle bunu öylesine detaylandırıp güzelleştiriyorlardı ki, meydana gelen hikâyeyi önce arkadaşlarına inandırıyorlar, bir müddet sonra da bu efsaneye kendileri de inanıyorlardı.

Çocuklar birer yetişkin hâline geldikçe, efsane de kökleşiyor ve yeri geldikçe o gelişmiş hâliyle sohbetlerde anlatılıyordu. Böylece rüya, o zaman insanların yalnız gecelerinin değil, gündüzlerinin de ayrılmaz bir parçası olarak ruhlardaki yerini koruyordu.

Her şeyin abartılı bir hikâyesinin bulunduğu o eski zamanlarda insanlar gerçeğin sınırlarını bilmez, olabileceklerle olmazları ayırt edemez değillerdi. Hayat yine lâzım geldiği şekilde devam eder; yine tarlalar ekilir, evler inşa edilir, yaşamak için gereken ne varsa yapılırdı. Fakat yine de, insanların bile bile aldanmaktan hoşlanan bir tarafları, minarelerin, köylerin, çeşmelerin, herkesle ilgili her şeyin efsanelerini uydururdu.

Altmış yaşıma geldiğimde, “Hızır’ın Tespihi” efsanesinin bütün ayrıntıları oluşturulmuştu. Bunca yıl içinde ne ben, ne de üç dört yıl evvel Hakk’ın rahmetine kavuşan Elaçmazlar’ın Salihi, tek bir sözle olsun, Hızır’ın tespihiyle ilgili o anlatılanlara müdahale etmemiş, halkın doğal hayallerine karışmamayı tercih etmiştik. Zaten biz bu tespih efsanesinin aslını anlatsak bile, gerçeğin başka türlü olduğuna hiç kimseyi inandıramayacaktık; çünkü o tespih, halkın, duygularını açığa vurmak için kullandığı bir bahaneden başka bir şey değildi. O olmasa, nasıl olsa bir başka şey etrafında benzer bir masal oluşturulacaktı.

Duvara asılı kahverengi tespih; eklenmiş umutlardan, birleştirilmiş dirençlerden, müşterek hayallerden başka bir şey değildi. Onun için halk arasında, tam bu tespihin önünde birkaç rekât namaz kılınıp, Allah’ın büyüklüğü anıldıktan sonra, “Allah’ım; çaresizin çaresi sendedir, bana yardım et.” denilir ve bu duaya inanılarak, çözüm ümidi kaybedilmeden elden gelen yapılırsa, kişinin, problemlerinden kurtulacağı rivayetleri yayılmıştı. Bu inanış o zamanlar öylesine yaygınlaşmıştı ki, dua edip sabır ve güç kazanmak için çevre köylerden bu camiye gelenler bile olurdu. Kadınlar arasında ise, tespihin tozlu kalması için orada durduğu, yılda bir iki kere, Hazreti Hızır’ın tespihte parmak izlerinin görüldüğü şeklinde rivayetler dolaşırdı.

Bunlar bizim tespihin en güzel günleri oldu. Ben yetmiş yaşlarıma gelip güçten kuvvetten iyice kesildiğimde, dünyadaki gelişmelere paralel olarak köyümüzde de çok şey değişmişti. Artık, insanlar daha bilgiliydi ve bundan dolayı, mümkünlerle

imkânsızların hudutlarını artık herkes kat'î olarak biliyordu. Çoktandır yeni efsaneler üretilmediği gibi, gitgide eski efsaneler de pek anlatılmamaya başlanmıştı. Zihinlerde; bilinmezlerle ve hayallere yer kalmamış, halk artık sadece ihtiyaçlarını gidermeye yönelik şeylerle ilgili mevzuları konuşur olmuştu. Gerçi hâlâ, kutsal ağaçlara çaput bağlayanlar, hatta bizim tespihin gizli özelliklerine inananlar görülüyordu, ama bu da onların bütün sosyal yanları gibi, ihtiyaçlarına yönelik alışverişlerden başka bir şey değildi. "Hızır'ın Tespihi" efsanesi yeni şartlar içinde, bir batıl inanç olup çıkmıştı. Şimdiki insanlar, ruhların oluşturduğu efsaneleri bedenleriyle ve bedenleri için yaşatmaya çalışıyorlar, bundan dolayı da yeni efsaneler oluşturamıyorlar, eski efsaneleri yaşatamıyorlardı. Artık hayal bitmiş, her şey, olduğu kadar kalmıştı.

Biliyorum, eskiden de gerçeği zorlayan, büyükler değildi; hayaller, efsaneler hep çocukların, çocuklukların ürünüydü. İşte asıl kötü olan da buydu. Çocuklar, büyüsüz bir dünyada erkenden büyüüyorlardı. Kendi torunum bile, anlattığım masalları ya ilgisizce dinliyor, ya da hiç dinlemiyordu. Halbuki biz, çocukluğumuzda aynı masalları tekrar tekrar dinler ve asla sıkılmazdık. Çünkü biz her defasında o masal mekânını, masalların o garip varlıklarını zihnimizde yeniden ve geliştirerek canlandırır; bütünüyle kendimize has bir dünya kurardık. Torunumun masalları, efsaneleri çizgi filmler olmuştu. O, daima, başkalarının kurduğu yapay hayalleri kullanmaktaydı. Onun Kaf Dağı yıkılmıştı. Bu yüzden, bir çekirdeği efsane etmek şöyle dursun, görmediği şeyleri düşünemiyor; okuduklarını, dinlediklerini zihninde şekillendiremiyordu. Onun masalı yoktu; o artık Kaf Dağı'nı "Lâf Dağı" olarak görüyordu.

Ömrümün sonuna yaklaştığımı hissettikçe, kendimi, yok olan bir türün son örneklerinden biri olarak görüyor ve kendimden çok, neslimin yok oluşuna üzüliyordum. Şüphesiz, bütün bu gelişim ve değişimleri bizim neslimiz meydana getirmişti.

Fakat bir kriko gibi çalışan zamanın çentikleri, ancak dışarı ık-maya müsaade ediyor, güzel bile olsa, eski hâle dönmeye asla izin vermiyordu. Bundan dolayı, o krikoyu habire çalıştırmak hep yarar getirmiyordu. Őimdikilerde de, başka türlü olma kabiliyeti vardı ama, eski insanlar gibi olma imknları yoktu.

Sanki insanlıĝın bir ömrü vardı ve her nesil onun farklı bir yaş dneminini yaşıyordu; bütün nesiller, insanlıĝın ömründen bir Şeyler harcıyor ve yeni gelenler, varlıĝını yaşamadıkları o kayıpların yokluklarını hissedemiyorlardı. Aksine, sonlu olan krikonun dışarı ıkmiş kısmı arttıa, yükseldik diyerek seviyorlardı. Ben de İlk aĝ insanların harcadıklarının acısını hiçbir zaman hissetmemiştim; hâlbuki, insanlıĝın o büyülü bebelik ve ilk çocukluk aĝını, bütün lezzetiyle onlar yaşamışlardı. İşte Şimdi de bizim neslimiz, insanlıĝın ocukluĝundan kalan son efsane kırıntılarını da tknetmiş ve neticede beşeriyetin büyük bir kısmı, dünyası ihtiyaçlarıyla sınırlı modern böcekler hâline gelmişti.

Bir gece göge uzun uzun bakınca, ilk aĝ insanlarından bu kadar farklı olmamız gerektiĝini düşündüm. Zaten belki de Allah, evreni, insanların hayalleri, efsaneleri ve korkuları bitmesin diye böyle geniş ve karmaşık yaratmıştı. Aksi takdirde insanlar, “Hepsi bu kadarmış.” diyerek ya sıkıntıdan patlar, ya da bugün olduĝu gibi; zeki ve faydacı, fakat hayalsiz ve amaçsız birer böcek haline gelirlerdi.

Sonsuz mesafelerden gelen ışıklardan başka kainat hakkında hiçbir bilgisi bulunmayan; dünya ve canlılar hakkında pek az Şey bilen, hatta kendisini bile pek az tanıyan insanlık, destan devrini galiba biraz vakitsiz bitirmişti.

Beni teselli eden yegâne Şey, ocukların hâlâ efsanelere uygun olarak doĝmalarıydı. Bunun böyle olduĝuna geçenlerde bir daha Şahit oldum: Köyde, dört beş yaşlarında bir ocuk, tam ĝle ezanı sırasını caminin avlusunda bana, sordu:

– Dede, bu camide Hızır’ın tespihi mi var?

– Evet, yavrum, içeride asılı.

– Görebilir miyim peki?

– Tabii, gel.

Birlikte camiye girdik ve ona; kible duvarında sol tarafta,
üst sıradaki pencerenin altındaki tespihi göstererek,

– İşte bu, dedim.

Çocuk, tespihe dikkatli dikkatli baktı ve,

– Vay be, dedi, “Hızır’ın boyu, gerçekten de çok uzunmuş!”

Bana Maaşından Bir Elli Lira Ver

Öğle üzeri okul çıkışında, “Ziyaretçin var, babanmış galiba; dışarıda, kantinin önünde bekliyor.” dediler.

Birden içimi bir tedirginlik kapladı. Babamın gelmesini hiç istemiyordum. Zaten o da, o kadar yoldan kalkıp oğlunu ziyarete gelecek biri değildi. Hem daha ben bayram tatilinden döneli bir hafta bile olmamıştı. Mutlaka babamın bu taraflarda bir işi çıkmıştı. Yoksa, beş yıl önce kazandığım parasız yatılılık sınavlarından sonra beni Edirne Lisesi’nin pansiyonuna kaydettiği, o, valizimi güçlükle taşıyabildiğim on yaşındaki günlerden beri bir defacık olsun ziyaretime gelirdi.

Merdivenlerden inerken içimde sıkıntılı bir heyecan vardı. Niye gelmişti babam; öğretmenler, idareciler, hakkımda ne söylerlerdi; bir yerlerden, sigara içtiğimi duyabilir miydi? Beklemeye kalıp köyde geçirdiğim o berbat, geçen yıla rağmen akıllanmayıp derslerimle ilgilenmediğimi, her gün kahveye gittiğimi, oyunlar oynadığımı, her türlü haylazlığı yaptığımı öğrenebilir miydi?

Fakat beni bunlardan fazla sıkın, arkadaşlarımdan babamı görmelerini istemiyordum. Babamı tanımamalıydılar. Ben, onların hiç bilmediği bir babanın oğlu olmalıydım.

Öğretmenlerim ve bilhassa arkadaşlarım, babamı kısa boylu, çirkin, sevimsiz, katı bulacaklardı. Üstünü başını sefil bulacaklardı ve ben o günden sonra arkadaşlarımla olan her

ilişkimde, o baba imajıyla çelişki oluşturmayacak şekilde davranmak zorunda kalacaktım. O günden sonra haylazlığımın ve tembelliğimin, öğretmenlerin gözündeki anlamı da değişecekti. O kadar sorumsuz ve vicdansız görünmeye ise tahammül edemezdim.

Ben babamı eve, köye ait bir nesne gibi görmekteydim. Edirne'ye gelir gelmez kısa bir sürede, köye ait ne varsa kafamdan silip attığım gibi, babamı da hayatımdan çıkarırdım. Fakat artık bunu yapamayacaktım. Çünkü onu burada da görmüş, onunla burada da görüşmüş oluyordum.

Babamı, içimdeki onu seven taraflarımdan dolayı da görmek istemiyordum. Kendisini görür görmez ona acıyacak, parasını çar çur ettiğimi, fedakârlıklarını hiç hatırlamadığımı düşünüp utanacak; sorumluluklarımı savsaklayışım karşısında vicdanımı ezecekti.

Babam bana köyü, ağır işlerde çalışan insanları, zavallı anemi, unuttuğum harçlıksız kardeşlerimi ve bunlara benzer her şeyi! O benim mütemadiyen kaçtığım her şeyi topluca getirecekti.

Babamın da beni görmesini istemiyordum. Bakımsız ve düzensiz yaşamaktan uyuşuk uyuşuk bakan donuk gözlerimi, çelimsiz bedenimi görmesini, hele hele çevremdekilerle, bilhassa da her sabah düzgün bir kahvaltıdan sonra, temiz ve ütülenmiş elbiselerle okula gelen gündüzlü öğrencilerle yana görüp mukayeseler yapıp üzülmesini istemiyordum. O da beni sadece köyde görmeli ve bugüne kadar olduğu gibi benimle gururlanmaya devam etmeliydi.

Birazdan karşılaşacaktık, bundan kaçamazdım; kahverengi gözleri, uzun kambur burnuyla onu göreceğ ve el sıkışacaktık. Sarılmalı bir karşılaşma sahnesi bekleyen arkadaşlarım ise buna şaşacaklardı.

Babam, kantin salonunun dış kısmındaki kalın beton direklerin birinin önünde ayakta bekliyordu. Beni beklerken

babama eşlik eden dört beş arkadaşımın yanında, “Hoş geldin baba.” dedim ve onların çok yadırgayacaklarını bilmeme rağmen babamla sadece el sıkıştık. Çünkü, sarılmak şöyle dursun, babam bize elini bile öptürmezdi.

Biraz önce hakkımda iyi şeyler söyledikleri muhakkak olan arkadaşlarımın, babamla yaptıkları o iyimser ve sıcak konuşmalar, bekledikleri sarılma sahnesi yerine karşılaştıkları bu soğuk el sıkışma tablosuyla birdenbire bitti. Bu beklenmedik olumsuz havayı gidermek için arkadaşlarımdan ikisi şakacı tavırlarla birşeyler söylediler. Babam kendisinin de memnun olmadığı beceriksizliğinden ve uyumsuzluğundan dolayı bu lafifeleri yapmacık sözler, yapay tebessümler ve buz gibi bir ciddiyetle cevapladı.

O gün orada, birbirlerinin içlerini ve dışlarını herkesten iyi tanıyan iki insanı ısındırmak için garip bir rol üstlenmiş o arkadaşlarımdan durumları ne kadar acıptı.

Kantinin önünde tost yeyip kola içen çocuklar beni o an ne kadar rahatsız ettiler. Sanki haylazlığımın ve çar-çurculuğumun tiyatrosunu oynuyorlardı. İçtikleri; babamın, annemin, kardeşlerimin kolalarıydı ve onlar sanki bendim.

Babam disiplinli ve iktisatlı bir adamdı. Öğretmenlik mesleğinin yanı sıra ufak tefek yan gelirleri de bulunmasına rağmen, zaruri ve mecburi ihtiyaçların haricinde para harcamaktan hiç hoşlanmazdı. Bu para sevgisi yüzünden, yaz tatillerinde ve hafta sonlarında, odun kamyonu yüklemek gibi gayet ağır ve sıkıcı bedeni işler yaptığı çok olurdu. Ben ise onun aksine müsrif ve dağınkı biriydim. Fenası, babama benzemediğim bir kanıtı saydığım için bu özelliklerimden hoşlanırdım da. Fakat bir yandan, karmaşık ve derin bir vicdan azabı da duyardım. Çünkü babamı gizli gizli anlar, onu gizli gizli sever, ona benzediğimi gizli gizli bilirdim. Zaten babama bütün kardeşlerimiz içinde dış görünüşüyle de en çok benzeyen bendim. Asıl rahatsız olduğum noktalar da bunlardı.

Arkadaşlarımın babamı görmelerini istemeyişimin en mühim nedeni, bedenem ve ruhen ona ne kadar benzediğimi görmelerinden korkmamdı.

O gün babamın gelişine sadece, bana biraz para bırakıp gideceğini tahmin ettiğim için sevinmiştim. Köyden daha beş on gün önce gelmiş olmama rağmen, borçlarım ve savurganlığım yüzünden hemen hemen hiç param kalmamıştı. Halbuki babam, belki, kendisi de parasız yatılı olarak okuduğundan dolayı, bana her ay düzenli ve hemen herkesin harçlığından daha yüksek miktarda para gönderirdi.

Arkadaşlarım yanımızdan ayrıldıktan sonra babam, burada bir işi olduğunu, gelmişken bana da uğradığını, ğretmenlerimin benden genellikle memnun olduklarını, ancak yeterince çalışmadığım kanaatini taşıdıklarını söyledi ve derslerime dikkat etmemi, olumsuz davranışlar geliştirmememi tenbihledi. Ben bütün bunları can sıkıntısı ve derin bir vicdan azabıyla dinledim. Fakat birçok büyük kusurumdan habersiz bulunduğunu görerek, derin bir ‘oh’ da çektim.

Babamla konuşabileceğimiz fazla bir Őeyimiz yoktu. ‘Ben hemen gideceğim, sen de yemeğe yetiş.’ dedi ; sonra da, yeterli kadar harlığım olup olmadığını sordu. Ben, sıkılarak, ‘Pek yok.’ dedim. Bunu söylerken önüme bakıyordum. O, yarım bir tebessümle gülümsedi ve hemen ardından yüzüne ciddiyet, hüzün ve acı yayıldı. Alnı ne kadar derin çizgili, avurtları ne kadar kkt. Nasırlı, kaba elleriyle, cebinden, boş denecek kadar ince cüzdanını çıkardı, ‘Dn sabah bir kamyon yklemiştim, onun parasını sana vereyim.’ diyerek bana bir elli lira uzattı.

Ben, o an, ‘Baba, bunu al ve bana maaşından bir elli lira ver.’ diyebilmeyi ne kadar istemiştim.

Kendi Kendinize Kızabilirsiniz...

Adamın biri, aklından geçen komik bir şeye güldü. Karşıdan gelen adam, kendi kendi kendisine gülen bu adamı geçtikten sonra, adamın kendi kendisine gülüşüne, kendi kendi kendisine güldü.

İlk gülen adam, tuhaf görüldüğü için kendi kendisine kızdı ve ciddileşti. Ona gülen adam da, güldüğü duruma kendisi düştüğü için kendi kendisine kızdı ve ciddileşti.

Biraz sonra bu iki adam, biri diğeriyle aksi istikamette yürüyen iki kendi kendisine kızgın insan olmuşlardı. Böylece ikisi de, şehrin caddelerinde akşama kadar kızgın kızgın dolaştı.

Dönüşlerinde, iki kızgın adam yine karşılaştılar ve birbirlerini hatırladılar. İkinci gülen adam, sabahleyin kendi kendisine gülüyor gördüğü adama:

– Allah aşkına söyle, sabahleyin güldüğün neydi, bak ikimizin de gününü zehir etti?

Diye sordu.Sabahleyin kendi kendisine gülmüş olan adam:

– Dostum, dedi, siz onu boş verin de şunu fark edin: Şimdi de kendi kendime kızgınım ama, bununla hiç kimse ilgilenmiyor...

Bir Şiirin Hikâyesi

Altı yaşımıdaydım ve ilkokul birinci sınıf öğrencisiydim. İlerde otuyorduk ve öğretmenim babamdı.

Babam iyi bir öğretmendi ama, pek iyi bir baba değildi. Yoksul ve mutsuz bir çocukluk yaşadığından mı, mesleğinin çocuk eğitimi olmasının verdiği usançtan mı bilmiyorum, çocukları birer çocuk olarak görmez, oyun oynamamızdan hiç mi hiç hoşlanmazdı. Çünkü babam, oyunu vakit öldüren, evin ve etrafın dağılmasından başka hiçbir işe yaramayan boş ve adeta delice bir iş olarak görürdü. Oyuncaklar da onun nazarında zamanı öldürmekte kullanılan suç aletleriydi.

Babam gibi bir babanın çocuklarına oyuncak alması olacak şey değildir. Çünkü babama göre, oyuncuğa sarf edilen para, çöpe atılmış bir paradır. Çünkü en ucuz bir oyuncuğa verilecek parayla kim bilir kaç tane tuğla alınabilir.

Gerçi çocukların oyuncuğa pek ihtiyaçları yoktur, akıllı çocuklar her şeyden kendilerine birer oyun çıkarabilirler. Ben de öyle yapıyordum, terlikleri kamyonet olarak kullanıyor, gazoz kapaklarından küçük boş ilaç şişelerine kadar her şeyi oyun malzemesi olarak değerlendiriyordum ve bunları yapabildiğim için de mutluydum.

Fakat yine de oyuncaklarım olsun istiyordum. Mesela plastik kamyonlara çok çok özeniyordum. Fakat babamın böyle bir şeyi satın almasına ihtimal bulunmadığı için, hiçbir zaman böyle bir teklifte bulunmuyordum.

Teyzemler, bizimle aynı ilçede oturuyorlardı. Eniştemin bir köfteci dükkanı vardı ve kazancı iyiydi. Çocuklarına bol bol harçlık veriyor, onlar da canlarının istediği oyuncacı satın alabiliyorlardı. Biz, ayda bir gece filan, evcek teyzemlere gidiyor ve kardeşlerimle ben, teyzemin çocuklarıyla birlikte, onların oyuncaklarıyla doyasıya oynuyorduk.

O yılın Nisan ayında bir cumartesi gecesi, yine teyzemlere gittik ve yine bol bol oynayıp eğlendik. Ben, o gece geç vakit teyzemlerden çıkarken, ertesi günler de benzer oyunları oynayabilmek için, fakat bir suç işlemekte olduğumu bile bile, oyuncaklar içinde bana en hitap edeni olan plastik bir kamyoncuğu yanıma aldım.

Yolda hep biraz yanda veya biraz arkada kalmayı tercih ederek üzerimdeki geniş kazağın yardımıyla sakladığım kamyoncuğu evimizin bahçe kapısına kadar hiç kimseye fark ettirmeden getirmeye muvaffak oldum.

Bahçe kapısını geçtikten sonra, içerde evin ışığında hiçbir şekilde gizleyemeyeceğimi bildiğimden, getirdiğim oyuncacı bahçenin çimenleri üzerine attım. Ertesi sabah onu oradan alıp bol bol oynayabileceğimi düşünüyordum.

Ertesi gün pazardı, geç vakte kadar uyuyabileceğimi zannettiğim halde, annem sabah yedide yanıma geldi. Bana bir şeyler soruyordu.

Felaket uykum vardı, öteye döndüm, fakat annem üsteliyordu,

- Hadi, seni soruyorlar.
- Kim soruyor anne beni?
- Polisler kapıda bekliyorlar, seni soruyorlar!
- Polisler mi!

Bu sözle hem kendime geldim, hem kendimden geçtim Annem dehşete düştüğümü fark ettiği halde oyunu sürdürmeyi tercih etti. Hakikaten insafsızca davranıyor,

- Hadi yavrum, giyin, çabuk ol, diyordu.

Ben uyandıgımda, dün gece bir hırsızlık ettiğimi bile hatırlamıyordum. Fakat polisler sözünün böyle art arda geçmesi, üstelik kapıda beni bekliyor olmaları, tam annemle babamın düşündüğü şekilde bana akşamki suçumu hatırlattı.

Fakat bunu hatırlayınca düğümü çözdüm ve annemle babamın bahçede ortalığın aydınlanmasıyla kabak gibi ortada kalan oyuncacı fark etmiş olduklarını, şimdi de beni korkutmak için böyle bir senaryoyu sahneye koyduklarını düşündüm. Çünkü teyzemler henüz oyuncacığın yokluğunu fark etmiş bile olamazlardı. Oyuncacığın yokluğunu biz çıkar çıkmaz fark etmiş olsalar bile, bunu polise intikal ettirilecek derecede ehemmiyetli bir hadise kabul etmeleri imkânsızdı. Bir oyuncak kamyon için hiç kimse polise gitmezdi. Annemin de pek telaşlı bir hâli yoktu. Hem eğer kapımızda gerçekten polisler bekliyor olsaydı, annem şu kısa bekleyişime bile fırsat vermez, beni yatağımdan derhal kaldırırdı. Galiba annem de bu oyunu daha fazla uzatmak istemedi ve

– Hadi hemen kalk, giyin, gel, diyerek odamdan çıktı.

Annem odadan çıktıktan sonra, polislerin kapıda beni beklemekte oldukları yalanının, benim; hırsızlığın sonunun karakolda ve hapishanede biteceğini iyice düşünmem için planlanmış bir oyun olduğundan kuşkum kalmadı. Fakat yine de yatağımdan kalkmadım. Sabahleyin bahçenin nisan güneşiyle parıl parıl parlayacağını hesaplayamadığım için kendime kızıyor, bu hırsızlık mahcubiyetinin ağırlığı altında eziliyor, biraz sonra annemin, babamın ve kardeşlerimin yüzlerine bakamayacağımı düşünüyordum.

Ancak, biraz sonra hiç ummadığım bir şey oldu ve odaya babam girdi. Böyle psikolojik lükslere hakkım olmadığını vurgulamak için problemimin biçimini tamamen değiştirdi:

– Hadi lan, sen daha giyinmedin mi; polisler iki saattir kapıda bekliyorlar!

İşte o zaman başımdan aşağı kaynar sular döküldü. Demek ki iş ciddiye. Çünkü babam ciddi bir insandı, söyleyeceklerini daima en doğrudan ve en açık bir şekilde söylerdi. Bundan sonra olacakların hepsi korkunçtu. Kelepečelendiğimi ve bilmediğim karanlık bir yere götürüldüğümü, korkunç sorular ve cezalarla karşılaştığımı düşündüm. Bütün bunlara tahammül edebilecek gücü kendimde bulamadım ve yorganı başımın üzerine çekip ağlamaya başladım.

Kendimi yorganın altına gömmüş olduğum için babamın odamdan ne zaman çıktığını bilmiyorum. Biraz sonra annem geldi,

– Sen niye kalkmıyorsun oğlum, bak adamlar bekliyor, dedi ve ardından yorganı hafifçe çekerek yüzümü açtı ve beni dehşet içinde bir çehreyle ağlıyor görünce, aklı sıra bir müjde verdiğini zannederek,

–Oğlum, polis filan yok; bunu şakadan söyledik; fakat kapıdaki oyuncacı teyzenlerden sen getirdin değil mi, dedi.

Birden annemden, babamdan nefret ettim. Belki de gerçekten polisler gelip beni alıp götürseler, falakaya yatarsalar ve suçumun cezasını alnımın akıyla çeksem bundan çok daha iyiydi. Keşke kapıda polisler bekleselerdi, fakat annemle babam beni böyle mahvetmeselerdi.

En yakınlarımca bile rezil edildiğim bir duruma düştüğüm için kendimden öğreniyor ve bu aşağılık duruma oyun ve oyuncak sevgim yüzünden düştüğüm için o an oyunlardan ve oyuncaklardan, babamın böyle şeylerden nefret ettiğinden daha fazla nefret ediyordum.

Annemle babamın bana o sabah tatbik ettikleri işkenceler bununla bitmedi: İçimde büyük bir polis korkusu açtıkları yetmiyormuş gibi, bir de bende hiçbir zaman bitmeyecek bir suçluluk duygusu oluşturmak istiyorlardı. İşkencenin ikinci safhasında uygulamaya koydukları planın hedefi buydu.

Üzerimdeki bu büyük baskı sürerken bedenimin ihtiyaçları bana çok önemsiz ve gereksiz göründü ve kahvaltıda hiçbir

şey yemeden kenara çekildim. Hayatımda ilk defa, gerçekte ne kadar yalnız olduğumu anladım. –Sonraları bu yapayalnızlık benim hayatımın ana çizgisini oluşturacaktı.– Annemle babam suçumu öyle abartmışlardı ki, kardeşlerim bile bana, bir katılmışım gibi bakıyorlar ve ben bir köşede her tarafımdan ateş çıktığını zannettiren bir huzursuzlukla bundan sonra olabilecekleri bekliyor, evdeki hiç kimsenin yanıma gelip benimle konuşmayışını normal buluyordum.

Kahvaltıdan sonra da hiç kimse benimle konuşmadı, hiç kimse yanıma gelmedi. Kahvaltı sofrası kaldırılıp içerisi süpürüldükten sonra babam küçük kardeşime, evin önündeki oyuncacı alıp kendisine getirmesini söyledi. Yarım dakika içinde üç yaşındaki kız kardeşim oyuncakla birlikte kahvaltı ettiğimiz salona girdi ve otoritenin hemen her insanda oluşturduğu anlaşılmaz bir yaranma heyecanı ile kamyoncuğu babama uzattı. Babam, hiç beklemeden, “Kalk!” dedi ve beni yanına çağırıp oyuncacı elime tutuşturduktan sonra:

– Bunu al ve hemen teyzelere götür, onlardan özür dile ve onlara, bir daha böyle bir şey yapmayacağını söyle, emrini verdi.

Ben önce mutfağa gittim ve orada anneme, teyzelere götürülecek bir şey varsa, kamyoncuğu da o paketin içine koyup öyle vermeyi rica ettim. Eğer, annem isteseydi, hemen böyle bir paket hazırlayabilirdi, fakat bunu yapmadı:

– Aldığın gibi götür, dedi.

Eviden çıktığımda, kendimi her kapıdan kovulan Deli Dumrul gibi hissediyordum. Dünya başıma yıkılmıştı. Ne plânlar, ne riskler ve ne hayallerle getirdiğim bu oyuncak kamyon şimdi benim için dünyadaki en azap verici, en kötü şeydi.

Yoluma devam ediyordum ama, teyzelere gittiğimde onlara ne diyeceğimi hiç bilmiyordum. Bunu düşününce duraksadım, evde düşüğüm durumun benzerini orada da yaşayacaktım. Buna dayanabilecek gücüm yoktu. Oyuncacı teyzelere götürmesem ve onu bir çöplüğe atıp eve dönssem olmaz

mydı? Fakat annem teyzeme oyuncacı kendilerine iade edip etmediğimi mutlaka soracaktı. Bunu yapamazdım.

Gerçek bir kamyon bir insana çarpsa, onda ancak bu kadar hasar açabilir. Ben artık bitmişim, teyzemlerin geniş bahçeli evlerine başım önüme alabildiğine eğik girdim. Elimde oyuncakla merdivenleri çıktım ve dış kapılarının önüne kamyonu bırakıp oradan hızla uzaklaştım.

O sabah oyuncacı bırakıp kaçmayı akıl edişime; bahçede, ve merdivenlerde teyzemlerden hiç kimseyle karşılaşmayışma çok sevinmişim. Fakat sonraki günler, bu durumun benim için oyuncacı bizzat teslim etmekten daha korkunç bir sonuç doğurduğunu gördüm Çünkü hadise sonuçlanmamıştı ve benim olan bitenlerin hiçbirinden haberim yoktu; teyzemin ve çocuklarının ilk karşılaşmamızda bana ne diyeceklerini bilmiyordum. Bu ilk karşılaşmanın hiçbir zaman gerçekleşmemesi için, o günden sonra teyzemlere gidildiğinde ben hep evde tek başıma kalmayı yeğledim. Çünkü artık benim için teyzemler yoktu.

Zamanın tozları hadiselerin, hatıraların üzerlerini örtüyor. O kamyon hırsızlığım çabucak unutuldu gitti ve hayatım normale döndü, yeniden oyunlar oynamaya da başladım. Hatta bu oyunlarımdan birini çok iyi hatırlıyorum:

Kamyon hadisesinin üzerinden bir ay kadar geçmişti. Bir gün, evimizin yan bahçesinde, büyük meyve ağaçlarının altında, tek başıma, elimdeki büyük boy pillerle oynuyor, bir yandan da kendi kendime konuşuyor, pillerin markalarını söyleyerek Petrix'ler, Petrix'ler diye bağırıyordum. Birden karşımda babamı gördüm. Bana öyle tuhaf bir bakışla baktı ki, kendimi deli zannettim. O günden sonra bir daha hiçbir zaman hiçbir oyunda kendi kendime konuşmadım.

Oyun oynamak babama göre o kadar anormal bir şeydi ki...

Haksızlık etmek de istemiyorum, bir çocuğa hırsızlığın ne kadar kötü bir şey olduğunu iyice belletmek mühim bir başarıdır.

Fakat eğer annemle babam suçumu fazlasıyla abartmış değilse-
ler, neden şimdi o olayı benden başka hiç kimse hatırlamıyor?

Fakat bu, yine de konunun başka bir yönüdür. Ben bütün
bu satırları, yaptığım hırsızlığın bir savunması olarak yazmı-
yorum. Suçum artık zaman aşımına uğramıştır. Niyetim; bin-
lerce iyi tarafları bulunan annemi ve babamı çarmıha germek
de değil. Zaman aşımından yararlanmak onların da hakkıdır.
Ben sadece, o hırsızlığımı anlattığım şiirin hikâyesini yazmış
olmak istiyorum. Çünkü, zamanın tozları; hadiselerin, hatıra-
ların üzerlerini örtüyor ama, onları silmiyor, onları yok ede-
miyor ve o hatıralar ne kadar derinde ve ne kadar daha eski-
de kalırlarsa o kadar daha sağlam, o kadar sert bir hale geli-
yor, adeta elmaslaşıyorlar. Benim bu hırsızlığım da sonunda
bir elmasa dönüştü ve ben liseyi bitirdikten sonra, ilk şiirle-
rimden birinde bu olayı anlattım. İşte o şiir şudur:

Hatırladın mı?

Altı yaşındaydın hatırladın mı,
Bir, gece ziyareti dönüşü,
Getirip atmıştın bahçenize gizlice,
Oyuncağını yürütmüştün komşu çocuğunun.

Sabah,
“Polis kapıda!” demişlerdi
Korkup ağlamıştın;
Vazgeçmiştin oyuncaktan da.

Sonra,
Utanmış, evlerine gidememiştin,
Uzun zaman onların.

Altı yaşında,
O, tek oyuncuğu olmayan evde,
Sana kamyoncuğu çaldırtan adamın yerine,
Sen utanmıştın,
Hatırladın mı?...

Buzdolabı

Kapağını açıyorum, onu aydınlık buluyorum.

Hayatımda ilk defa bir buzdolabı gördüğümde, bu otomatik aydınlatma mekanizması bana çok ilginç gelmişti. Çünkü o teferruat çok kurnazca plânlanmıştı: Açılıyorsunuz, aydınlık. İçerisindeki lamba, ancak kapısını iyice kapattığınızda sönüyor.

Yani hakikatte içi soğuk ve karanlık. Tıpkı bazı evler gibi... Kapısı bir yabancı tarafından açılmışsa aydınlık, kapanıp içeridekilerin baş başa kaldıkları anlarda ise soğuk ve karanlık...

Rüzgâr

Bir kış günüydü. Ortalık sessiz ve sakindi. Fakat bu sessizliği, soğuktan ölecekmiş duygusuna kapılmış, ötüşü çığlığı andıran bir kuş bozuyordu. Kış, kuşun feryadının duyulmaması için rüzgârını şiddetlendirdi ve tellere, yapraklara sürtünerek keskin, acı sesler çıkararak onun çığlığını gömmeye çalıştı. Donma ve aç kalma korkusu bütün canlıları kendi dertlerine düşürdü. Rüzgârın soğuk nefesini enselerinde hissedip paniğe kapılan ağaçlar, hışırtı ve ısıklarla dal dal kucaklaştılar. Sokaktaki birkaç çocuk, çıkan fırtınaya rağmen, kardan adamlarını tamamladılar ve uçuşan karların içinde ellerini ovuşturarak evlerine doğru koşuştular. Onlar sobalarının başına yumulduklarında, dışarıda küçük kuştan başka hiç kimse kalmamıştı. Sonra gün karardı, rüzgârın ısığı uğultuya dönüştü, kuşun sesi duyulmaz oldu ve rüzgâr bütün gece; dudağında ısıklık, ceketi omzunda bir sokak kabadayısı gibi gezdi durdu.

Ohoo, Âlem Ay'a Gidiyor

Çiftçinin biri tarlasıyla meşguldü. Taşları ayıklıyor, çalı çırpıyı kenara atıyor, çiti sağlamlaştırıyordu. Oradan geçmekte olan adam, tarlasında çalışan köylüye seslendi:

- Kolay gelsin!
- Eyvallah.
- Hep çalışıyorsun.
- Pek bir şey yaptığım yok, tarlanın taşlarını ayıklıyor, harımını pekitiyorum.

– Ohoo, âlem Ay'a gidiyor Numan Ağa.
– Gitsinler canım, herkes mi gidiyor aya, gitse gitse üç beş kişi gider, onlar da vazifesini bitirip geri döner. Ay'a gidildi diye gayrı ekin ekmeyecek, tarlayla, bağ bahçeyle uğraşmayacak mıyız, aya gidip gelenler de toprağın verdiklerinden yanlarına aldıklarıyla yaşamıyorlar mı? Ay'a gidenlerden geri kaldıksa, elimizi bağdan bahçeden çekip açıktan mı ölelim. Milletın Ay'a gitmesi benim tarlada çalışmamı hangi münasebetle anlamsıza çıkarıyor anlamadım Arif Efendi oğlum.

Bir Fantezim ve Parantezim

Bir ders yılı sonunda, ağustos sıcağında, notların yüzdeleri-
rini alırken aklıma köyüm, oradaki fındık ağaçları, dere ve ço-
cukluğum geldi. “Ne işim var burada benim, yanlış bu terci-
him, hayatın ilmini yaparken hayatım mahvoluyor.” diye dü-
şündüm. Bir yandan, yüzdeler almaya devam ediyordum.

Yüzdeler almaya devam ederken, acaba ömrümün kaçta kaçını böyle saçma sapan işlerle ziyân ediyorum diye düşün-
düm ve hayatımı da yüzdeye vurdum. Sonuç korkunçtu, ke-
sinlikle sınıfta kalıyordum. Paniğe kapıldım. Her şeyi masa-
mın üzerinde yüzüstü bırakıp çıkıp gittim.

Fakülteden çıkarken, hemen bu akşam, bilet alıp, evce yo-
la çıkmalıyız. Bir ara gelip eşyalarımızı alırım diye düşünüyör-
düm.

Tabî ki öyle olmadı. Azrail’i karşısında görünce, “Şu yü-
kümü sırtıma vurmama yardım edebilir misiniz?” diyen odun-
cu gibi, eve gidince, “Galiba bugün çok yorulduğum, erkenden
yayıp iyice dinlensem çok iyi olacak.” dedim.

Yetmeyen Sulu Boyalar

Orta okula giderken, sulu boyalarımızın önce açık renkleri biterdi. Çünkü o zamanlar dünya beyaz, pembe, sarı, açık maviydi; sulu boyalarımız çabucak bitiverirdi. Sonra, yeni sulu boyalar alamadığımızdan, resimleri, istediğimiz veya icap eden renklerde değil, elimizdeki boyalara göre boyardık. Kırmızı ve lacivert, bu kalan renklerin en açıkları idi. Parasız kalıp sulu boya alamayınca siyah, kahverengi, lacivert ve kırmızıyla koyu renk resimler çıkarırdık. Yeşilimiz bile bitmiş olduğundan, resimlerimizde lacivert yapraklı kahverengi ağaçların içinde kıpkırmızı çatılı siyah evler olurdu ve ağaçlarımız hiçbir zaman çiçek açmazdı. Gitgide dünyamızdaki renkler koyulaştı ve biz, açık renkleri idareli kullanmayı öğrendik.

Eğer ben bir sulu boya üreticisi olsaydım, her kutuya, bir siyaha karşı dört beyaz, bir kırmızının yanında üç pembe koyardım.

Bir Sulu Boya Üreticisinden “Yetmeyen Sulu Boyalar”a Cevap

Aziz kardeşim, size tavsiyem hiçbir zaman bir sulu boya üreticisi olmamanızdır. Çünkü bu dünyaya gerçekçi insanlar lâzımdır. Biz, renkleri kutulara daima bu yüzden eşit miktarda doldururuz. Hem bakın, siz de renkleri idareli kullanmayı öğrenmişsiniz. Hayat bir sulu boya takımı gibidir, içinde her renk eşit oranlarda bulunur. Hep beyazlara, pembelere banıp siyahlardan, kahverengilerden kaçmak insanı hayallere götürür; fakat pembeden, beyazdan aşırı tasarrufa da gerek yoktur. Yoksa hayatınız kapkara olur. En sona bıraktığınız beyaz boyayla, bembeyaz bir kağıtta, yokluktan, kefenden başka hiçbir şeyi anlatamazsınız.

Eğer ben bir öğrenci olsaydım, sulu boyalarımın renklerinden biri diğerlerinden önce bittiği zaman, neden her şeyi göremediğimi düşünür ve sulu boya üreticilerini değil, kendimi suçlardım.

Sevgili kardeşim, dünyanın renklerini azaltmak doğru değildir. Her şey toz pembe olsaydı, hayat bu kadar çekici ve güzel olmayacaktı. Sevgilerimle...

Oosmo Keşiç

Köyümüzde Osman Özdemir isminde bir adam vardı, o zamanlar yaşı elliye yakındı. Kahvede ayak ayak üstüne atarak oturur, çayını dizine koyar ve hiçbir zaman bardağı, tabağı eliyle tutmaz, dizini masa gibi kullanırdı. Hepsi Bosna göçmenlerinin soyundan olan köylülerin kendi dilleriyle Oosmo Keşiç dedikleri bu adam, öylesine sakindi ki, en hararetili konuşmalarında bile dizini kıpırdatmazdı.

Oosmo Keşiç, yetmişine yakın hacca gitti ve dönüşünden iki yıl kadar sonra kendi eliyle mezarını kazdı ve sonra kabrinin üzerini tahtayla örtüp kapattı. Galiba, mezarını başkasına kazdırıp, kendisiyle ilgili bir şey için başkalarını rahatsız etmek istemiyordu. Tabii ki, bir de, kendisini bekleyen nihaî yerin ne olduğunu aklından çıkarmamak istiyordu.

Çay tabağını, dizinde sakın sakın tutabilen Oosmo Keşiç'in iç huzuruna, daha çocukluğumda neden gıpta ettiğimi, o sükunete, masaya ihtiyaç duymamak için değil, hiçbir şeye lüzumundan ziyade ehemmiyet vermemek için imrendiğimi ben, işte o mezar kazıldıktan sonra anlayabildim.

Oosmo Keşiç'in mezarı, yalnızca ona değil, bütün köye, hatta bütün dünyaya açılmıştı. Oosmo Keşiç, ağzını açmak yerine, mezarını açmış, diyeceklerini böyle demişti.

Oosmo Keşiç'le ilgili şu satırları tamamladıktan sonra, benim anlatılmaya değer tek bir hususiyetim bulunmadığını düşünüp üzüldüm.

Elektrikli Duvar Saati

Piller çevreyi kirletiyorlar, bu bir; pahalılar, o da iki. Ayrıca, sızma dertleri de var. Hem, zayıfladıklarında saatim geri kalıyor. İki de bir pil değiştirmek de hoş değil vs. deyip, uygun bir adaptörle, duvar saatimi şehir cereyanına bağladım. Bu duvar saati, gün ve yıl göstergeli de olduğundan, takvime de ihtiyaç duymayacaktım.

Birkaç voltluk bir duvar saatinin sigortayı attırması imkânsızdır; adaptörüm sağlam ve saatim de dakik olduğuna göre, bundan sonra zamanın ne ilerisine geçecek, ne de gerisinde kalacaktım. Amacıma ulaşmıştım artık. Buluş diye işte buna denirdi.

Yalnız, hesaba katmadığım bir durum vardı: Elektrik kesintileri... Saatim arada bir, yarım saat, bir saat, bazen daha da fazla geri kalıyordu. Zamanın gerisinde yaşamak tahammül edilemez bir şey olduğundan, elektrikler kesildikçe saatimi yeniden ayarlamak zorunda kalıyordum. Bu arada icadım, Nasrettin Hoca'nın karla ekmek yeme buluşuna döndüğü için de canım hayli sıkılıyordu. Çünkü, birkaç ayda bir pil değiştirmeye tahammül edemeyen ben, neredeyse zemberekli saatler devrine dönmüştüm.

Bu hale ancak birkaç ay dayanabildim ve evime bir takvimle, pilli bir masa saati aldım. Şehir cereyanına bağlı duvar saatime ise bir daha hiç dokunmadım. O zavallı, cereyan gelirse çalışıyor, kesilirse duruyor. Tam on yıldır böyle bu. Dünyadaki

bütün takvimler bugünü gösterdiği halde, o, altı ay kadar öncesini gösteriyor. Ayrıca, saati de yanlış.

Yanlış dediğime bakmayın, aslında doğru olan o. Ülkemdeki gerçek zamanı bana o gösteriyor. Onun durduğunu gördükçe içim cız ediyor; eyvah, diyorum, ülkem yine durdu.

Bana Serdar'ı Göster

En küçük kardeşime, onun henüz üç yaşlarında bulunduğu zamanlar soruyordum:

– Serdar nerde? Bana Serdar'ı göster.

– İşte, deyip, göğsünü işaret ediyordu.

– O senin göğsün.

Karnını işaret ediyordu.

– O senin karnın.

Bu defa başını gösteriyordu.

– Ama o senin başın. Bana Serdar'ı göster.

Bütün vücudunu gösteriyordu.

– Hayır, hayır diyordum, Serdar o da değil.

Ve gülüşüyorduk...

Aslında bu soruya ben de bir cevap bulamıyordum. Kalbimiz, beynimiz, böbreklerimiz... Hiçbiri tek başına biz değildik; biz, onların toplamından, organizasyonlarından, uyumlu faaliyetlerinden ortaya çıkan şeydik, hayattık, hatta ruhumuzduk.

Beynimiz dediğim de oldu; fakat beynimizi bedenimizden ayırıp yaşatsak, o, tıpatıp biz olur mu hiç? Elbette olmaz, şu halde biz beynimiz de değiliz; beynimizin de içinde vazifeli bulunduğu mükemmel bir organizasyonun neticesinde ortaya çıkan enerjyiz, ruhuz; bundan dolayı da madde değil, manayız; maddeden çıkan, fakat maddeyi aşan bambaşka bir şeyiz. Ne olduğumuzu annemiz de bilmiyordu, biz de bilmiyoruz; hiçbir zaman da tam olarak bilemeyeceğiz, Yüce Yaratıcının inşâ ve ikmâl ettiği bir meçhulüz. Biz, biz değiliz.

Kırık Ayna

Mahallede top oynuyorduk. Top, çok sertti. Yeni şişirmiş-tik. Samet, çok hızlı bir şut çektii ve yolun kenarındaki otomobillerden birinin aynasına çarpan top, aynayı bağlantı yerinden kopardı ve ayna yere düştü.

Samet hemen koştu, düşen aynayı güzelce yerine taktı. Biraz sonra arabanın sahibi geldi. Adam, aynanın kırıldığını fark etmedi. Arabadan bir şey aldı. O esnada küçük oğlu geldi. Hiç de düzgün durmayan aynayı düzeltmek için dokununca, ayna tak diye yere düştü.

Adam, aynayı kırdığı için çocuğuna kızdı. Çocuk çok üzül-dü. Sonra aynayı yaptırıldılar. Samet, bize;

– Bu olayı hiçkimseye anlatmayın, dedi.

Biz, Samet’e dedik ki:

– O aynanın tamir parasını senin babanın ödemesi lâzım. Şimdi suç, o küçük çocuğun üstüne kaldı.

Samet itiraz etti:

– Bu iş yanlışlıkla oldu. Bizim top oynamamız normal. Adamlar araba almadan önce, evlerine garaj yapsınlar. Garajı olmayanlar için, büyük otoparklar kurulsun. Bunlar olmadan otomobil almasınlar. Alırlarsa da, herkesin yolunun üstüne park etmesinler. İnsanlar kaldırımlardan geçemiyor, biz rahat-ça oyun oynayamıyoruz.

Çocuklardan biri, Samet’e,

– Bizim de yollarda oynamamız doğru değil, adam da bunu söylerse ne diyeceksin, diye sordu.

Samet de, ona Şu cevabı verdi:

-İnsanlar; garaj ve otopark yapmadan otomobil almamayı öğrendikleri zaman, ocuk bahçesi hazırlamadan ocuk yapmamayı da öđrenmiŐ olurlar.

Love Story

Eşim ve çocuğumla birlikte, Kütahya tren istasyonundan, birkaç gün sonraki bir yolculuğumuz için bilet aldık. Mevsim yaz, hava da çok güzel olduğundan, eve dönüş için acele etmedik ve raylara paralel olarak uzanan beton zeminden yürüdük.

Yürüdüğümüz platformun nihayetinde, istikametimizi evimize doğru yöneltmek niyetinde olduğumuz halde, beş yaşındaki oğlumuzun biraz ilerideki eski bir vagonu yakından görmek isteği üzerine, oradaki birkaç merdiveni inip vagona doğru yürüdük.

Eşim orasını pek tekin bulmamıştı, oğlumuzun ısrarı olmasaydı, tek katlı eski bir yapıyla, çok eski bir vagonun arasında kalan o dehlize ben de girmezdim. Nitekim, biz birkaç adım yürüyünce, eski vagonun iki kişinin aşağıya atlayıp üstlerini başlarını toplamaya, üzerlerindeki tozları, gübürleri elleriyle silkmeye çalışarak, bizim geldiğimiz tarafa doğru yürümeye başladıklarını gördük.

Biri yirmi yaşlarında alelâde bir genç, diğeri on yedi on sekiz yaşlarında bakımlı, çekici, güzel bir kız olan bu iki kişinin içinden çıktıkları eski vagona bakınca, bunun bir hayvan vagonu olduğunu hayretle gördük.

Balla, kaymakla büyütilen; bir dediği iki edilmeyen, aman bilgili, kültürlü, sağlıklı, dengeli, mutlu olsun diye titizlenen ve seçkin bir aileye mensup olduğu her hâlden belli olan genç

kız, beş dakikalık bir haz için, onca emeğin ürünü ve her şeyini, bir 'hayvan vagonu'nda bırakıyordu.

Üzıldüm tabii ki; fakat şaşmadım; çünkü ailesi ona hemen her şeyi vermiş, fakat onu bir hayvan vagonuna düşmekten koruyacak insanca şeyleri, ilkel ve çağ dışı bularak vermemişti.

Teselli Edilen K r  ocuk

İstanbul  niversitesi  apa Tıp Fakültesi Hastahanesi'nin göz polikliniğinin kalabalık bekleme salonundaki banklardan birinde, otuz yaşlarındaki bir çift, altı yaşlarındaki oğullarını aralarına almış beklıyorlardı.

Çocuğun  antası oyuncak doluydu ve bu küçük  ocuk, anesine babasına mütemadiyen gülücükler saçıyordu. Ancak, bunlar yine de  l c l  ve biraz donuk, biraz acı tebess mlerdi ve bundan başka türlü olması da beklenemezdi, zira çocuğun gözünün biri akmış gitmişti. Bu yüzden annesi, ondan fazla da babası, her saniye, bu küçük k r çocukla ilgileniyorlardı.

Anlaşılan oydu ki,  ocuk bu oyuncaklara, o el m vakadan sonra sahip olmuştu; yoksa ne diye yanında gezdirdi bir torba oyuncakĐı.

EĞer düşündüğüm doğruysa,  ocuk çok kötü bir pazarlık yapmıştı: Gözüne  z lmemeye karşılık, oyuncak, ilgi ve g ller yüz...

İçimden:

–  ocuk,  ocuk! dedim, aldanma sakın; şimdi ağla gözüne öbür g z nle. Derdini, hüznünü satma oyuncaklara, doya doya ağla!

 ocuk i ime cevap verdi:

– AĞlamak, gözümü geri getirmez ki!

Bunun  zerine ona içimden şöyle seslendim:

-Gözünü; oyuncaklar, tebessümler, ilgiler, teselliler, sabırlar, görmezden gelmeler ve unutmalar da geri getiremezler. Sen, hiç olmazsa ağla. Gözünün gittiğinin farkında ol. O ızdırabı açık çek. Avunmak ağlamanın yerini tutmaz, belki onu sadece, uygun olmayan günlere erteler. Ama bir gün nasıl olsa ağlayacaksın. Giden göze ağlanmaz mıymış. Fakat o gün bu, artık zamansız olacağı için gizli gizli ağlayacaksın. Fırsat elindeyken, kabul etme bu tesellileri, ağla. Doya doya, açık açık, derin derin, hıçkırığa hıçkırığa ağla!

Abla Ne Yapcan Onu

Caddede ablasıyla yürüyen beş altı yaşlarındaki bir oğlan çocuğu, bir ara ablası işine yarayacağını düşündüğü önemsiz bir şeyi yerden alınca, o, bu görüntünün etrafça yadırganacağını düşündü ve kendisinin farklılığını ortaya koymak için, çevredekilerin rahatlıkla duyabileceği bir tonda cırtlak cırtlak:

– Abla, ne yapcan onu, diye bağırdı.

Çocuğun bu çığ tutumu beni son derece rahatsız etti. Çünkü civarda hiçkimse olmasaydı, o, bu soruyu, en azından o ton ve eda ile sormayacaktı.

Ablasının yerden bir şey almaya tenezzül edişi çok yüce bir davranış değildiyse de, onurunu ayaklar altına almak pahasına yapıldığından son derece fedakârcaydı ve onun bu fedakârlığının kardeşine pek az bir zararı vardı ve bu zarar, toplumsal baskı altında kalmaktan ibaretti.

Çocuk, “Abla, ne yapcan onu?” diye bağırmak suretiyle kendisini etraftaki insanların arasına katmış ve ablasını yapayalnız bırakmıştı. Halbuki çevredeki insanlardan hiçbiri, o on dört on beş yaşlarındaki kıza sözlü bir eleştiri getirmemiş, hatta bunu önemseyen bile olmamıştı.

Çocuk, bağırmakla, ablasına herkesten daha sert ve somut bir baskı kurmaya yeltenmiş, üstelik ablasının yerden bir şey aldığını oradaki herkese duyurmuş oluyordu.

Çocuk bu cırtlak bağırisıyla, ablasının yerden önemli bir şey almadığını söylemiş ve ablasının lehine çok kurnazca hareket

etmiş de olabilirdi. Fakat bunun öyle olduğunu zannetmiyorum, çok büyük ihtimalle çocuk, ablasına ihanet etmişti. Bunu onun umulmadık bağırsının ardından; ablasının, geniş eteğini düzelterek mahçup fakat hızlı adımlarla oradan uzaklaşması da gösteriyordu.

Halbuki eminim, tehlike bölgesini geçtikten sonra, çocuk, ablasının yerden aldığı o şeye bakmak isteyecek ve belki de, “Ablacığım, onu bana verir misin?” diyecekti.

Küçük Solucanın Ölümü

İlköğretim okulu birinci sınıfına giden küçük bir solucan, Türkçe dersinde , “Horoz, Kedi ve Fare Yavrusu” başlıklı bir masal okudu. Bu masal şöyleydi:

“Küçük bir fare, dışarıda gördüğü sevimli bir kedinin yanına gitmek istiyor, fakat gür sesiyle öten horozdan korkup yuvasından çıkamıyordu.

Fare, bir müddet sonra yuvaya dönen annesine, çitin üzerinde korkunç bir sesle ikide bir öten kırmızı ibikli bir canavardan korktuğu için dışarı çıkamadığını anlattı. Sonra da, anneciğim, dedi, hâlbuki oradaki yumuşak tüylü ve çok sevimli hayvanın yanına gitmeyi çok istiyordum.

Annesi, aman yavrucuğum, dedi; bugün çok büyük bir tehlike atlatmışsın. Kırmızı ibikli canavar dediğin bir horozdur. Horozlardan korkmana hiç gerek yok. Fakat o yumuşak tüylü sevimli hayvan diye anlattığın ise, bizim can düşmanımız kedidir. Allahtan ki dışarı çıkmamışsın, yoksa bir daha evimize dönemezdin.” dedi.

Küçük solucan bu masalı okuduktan sonra, dikkatli olmak şartıyla ara sıra yuvasından çıkıp çevreyi dolaşabileceğini düşündü. Annesinin evde bulunmadığı bir gün, kendi başına birşeyler yapabileceğini kendisine ispat etmek için dışarıya çıkmaya karar verdi. İlk önce çevreyi gözetlemesi gerektiğini biliyordu. Bundan dolayı başını topraktan uzatıp etrafı baktı. Duvarın üzerinde dolaşan bir horozun “üürü ürüü”

diye öttüğünü duydu; fakat hiç korkmadı. Çünkü , “Horoz, Kedi ve Fare Yavrusu” başlıklı hikâyeyi okumuş, böyle canavar görünüşlü mahluklardan hiçbir zarar gelmeyeceğini öğrenmişti. Etrafta kediyeye benzer bir yaratık da görmediği için, hiç tereddüt etmeden yuvasından çıktı.

Horoz, aniden ortaya çıkan bu taze yemi derhal fark etti ve duvardan atlayıp, hızlı hızlı yavru solucanın yanına geldi. Kendisini bilgili zanneden yavru solucan, bu korkunç görünüşlü varlığa aldırmadı bile; çünkü onun gözü, bir taraflarda gizlenmiş olması muhtemel sinsi kedideydi.

Küçük solucan, o gün evine dönemedi ve sonraki günler okuldaki sırası hep boş kaldı.

Emir

Küçük bir birliği denetleyen bir general, belli bir mıntıka-yı göstererek, kışla komutanına:

– Şurası ağaçlandırılsın, dedi.

Kışla komutanı da, verilen emri yerine getirmekle kalmadı, askeri bölge içinde ağaçlandırılmaya elverişli birçok başka yeri de küçük çam fidanlarıyla doldurttu ve askerlerine bunları sulatıp baktırdı. Kısa bir müddet içinde de çabaları netice verdi ve kışlanın arazisi hayli bakımlı bir görüntü kazandı. Kışla komutanı, iki yıl sonraki denetlemede, generali başı dimdik karşıladı. Fakat, hiç ummadığı bir tepkiyle karşılaştı; general:

–Oraların ağaçlandırılmasını söylediğimi hatırlamıyorum, dedi.

Kışla komutanı:

–Biz o bölümlerin de ağaçlandırılmasıyla neticenin daha güzel olacağını düşünmüştük komutanım, diyerek özür beyan etmeye çalıştıysa da generalin tutumunda hiçbir değişiklik olmadı,

– Hayır, benim dediğim kısım dışındaki bütün fidanları sökün, dedi ve meseleyi kapattı.

Denetlemeden sonra, generalle aynı otomobilde bulunan albay, akıl erdiremediği bu tutumun gerekçesini çok merak etti ve dayanamayıp:

– Komutanım, affınıza sığınarak, emrinizin dışındaki alanın ağaçlandırılmasında ne gibi bir sakınca bulduğunuzu sormak istiyorum, dedi.

General:

– Sorunuzun içinde cevabı da var. Emrimin dışında kaldığı için tabii ki.

– Fakat yapılan iş olumluydu.

– Olumsuz da olabilirdi. Benim, fidanları söktürmemin sebebi, yapılan işin olumlu yahut olumsuz oluşu değildir. Verilen emre uygun olmayışıdır. Albayım, bu vesileyle size mühim bir prensibi de bildirmiş oluyorum: Daima, sadece emrinizin uygulanmasını beklemelisiniz, ne azını, ne de daha fazlasını asla kabul etmemelisiniz. Çünkü, bugün istediğinizden fazlasını yapanlar, bir başka zaman, kendilerinde, isteğinizin biraz noksanını yapma hakkını da bulacaklardır.

Ben Onun Kardeşiyim

Büyüğünün orta okulun ikinci, küçüğünün ise orta okulun birinci sınıfına gittiğini biliyor; fakat, yurdun bahçesinde ve kantininde daima ikisini birlikte gördüğüm bu iki küçük kız hakkında bundan fazla hiçbir şey bilmiyordum.

Bir gün herhangi bir vesileyle onlarla konuştum:

Derslerinin nasıl gittiğini sordum, “iyi,” dediler; yurdun yemeklerini beğeniyor musunuz? dedim, “fena değil,” dediler; herhangi bir ihtiyaçları veya problemleri olup olmadığını öğrenmeye çalıştım, “sağolun hocam,” dediler.

Onları daha fazla konuşturmak istiyordum. Önce büyüğüne sordum:

- Baban ne iş yapıyor?
- Babam yok benim.
- Şey... Annen mi bakıyor sana?
- Hayır, annem bakmıyor.
- Annen ev hanımını mı?
- Hayır, annem de yok.
- Annen de baban da yok, öyle mi?
- Yok öğretmenim.
- Peki kim bakıyor sana şimdi?
- Dedem bakıyor; tatillerde dedemin yanına gidiyorum.
- Önce baban mı öldü, annen mi?
- Bilmiyorum.
- Nasıl bilmiyorsun!

- Onlar ölürken ben yoktum.
- Dünyada mı yoktun?
- Dünyada olmaz mıyım; annem ben doğmadan nasıl ölebilir!
- Şey, doğru ya... Herhalde sen çok küçükken ölmüş olmalılar.
- Hayır, sadece ben yanlarında olmadığım için bilmiyorum bunu.
- Birlikte mi öldü annenle baban!
- Evet, aynı saat içinde.
- Trafik kazasında mı?
- Hayır, dayım, ikisini birden tabancayla vurup öldürmüş.
- Annenle baban öldürüldü ha!
- Evet, iki sene önce... Ben beşe gidiyordum.
- Nerede oldu bu olay?
- Köyde, bizim evde.
- Peki o zaman sen neredeydin?
- Yaz tatilindeydik. Ben o esnada kardeşimle Kuran kursundaydım.
- Böyle gelişeceğini hiç tahmin etmediğim bu konuşmayla kızcağzın acılarını depreştirmiş olmaktan dolayı üzgündüm. Çaresizlikten, ona ‘Allah sabırlar versin,’ dedim ve konuyu değiştirmek için yanındaki ondan da küçük kıza döndüm:
- Senin baban ne iş yapıyor yavrum?
- Küçük çocuk gülümseyerek:
- Ben onun kardeşiyim öğretmenim, dedi.

Radyo

I

Çocukluğumuzda evimizde güzel bir radyo vardı. Philips markalı bu cihaz, bize uzun yıllar hizmet ettikten sonra, bir gün aniden sustu ve bizim de onu düşünmemiz gerektiğini söylemiş oldu.

Radyomuz koskocamandı. Onu satın aldığımızda kalın duvarlı bir lojmanda oturuyorduk. Hayli büyük bir cihaz olan radyomuzun bu evdeki yeri, pencerenin önüydü. Radyomuzun buradan birkaç defa yere düşürüldüğünü, buna rağmen bozulmadığını çok iyi hatırlıyorum.

Radyomuz, altı büyük pille çalışıyordu. Tasarruf tasarımı mükemmeldi, bütün gün çaldığı halde, pilleri beş altı ay dayanıyordu. Sesi net, çekiş gücü mükemmeldi. Haber spikerinin nefes alıp verişini bile, bize bütün ayrıntılarıyla duyurmaktaydı.

Sonra kendi evimize taşındık, radyomuz orada da birkaç yıl hiçbir problem çıkarmadı. Fakat bir gün aniden sustu.

Annem, “Radyomuza nazar değdi.” diyordu. Fakat tamiriye götürdüğümüzde, radyomuza nazar değil, asit değdiğini anladık. Sızan piller, radyonun bataryasının bazı kısımlarını eritmişti. Bu konuda ne kadar ihmalkâr olduğumuzu hepimiz teslim ettik. Radyomuz çok kaliteliydi ama, biz yeterince dikkatli değildik. Eşyalarımıza gerekli bakım ve özeni göstermiyorduk.

O zamanlar yetkili servisler yoktu, bozulan eşyalar, ehliyetsiz tamircilerin ellerine düşer, ehliyetsiz doktorların eline düşen hastalar ne hâle gelirse, bu eşyalar da işte o hâle gelirdi. Bizim radyomuz da, bataryası değiştirildikten bir ay kadar sonra yeniden sustu. Biz, hiçbir yerini kurcalamadan onu yeniden tamirciye götürdük. Böylece radyomuz yine çalmaya başladı, fakat artık arada bir cızırtılar çıkarıyor ve pilleri bir ayda bitiveriyordu.

Bir gün radyomuzun pillerini ben değiştirdim ve hayretle, bu radyoya ne olmuş böyle, dedim. Babam, “Ne oldu ki?” dedi. Baksana, dedim, ordan oraya, ordan oraya uzanan bir sürü kablo...” Babam, “Parçası yokmuş, dedi, usta ancak böyle yapabildiğini söyledi.”

Ben sustum ama, annem susmadı, “Gavurlar, parçalarını çıkarıyorlar, tamire gidene kadar hiçbir şeyi yoktu radyomuzun.” dedi.

Evdeki herkes, orijinalitesi bozulan radyomuzun artık hayır etmeyeceğini düşünüyordu. Çok geçmeden korktuğumuz başımıza geldi ve radyomuz yine sustu.

Köyde oturuyorduk, ne sinema biliyoruz, ne gazete okuyoruz. Varımız yoğumuz radyomuz. Biricik haber, kültür ve eğlence vasıtamızı tamire göndermekten başka çaremiz yoktu. Babamın ilçeye pazara gideceği gün, annem, eski bir başörtüsüyle bohçalararak radyomuzu paketledi.

O akşam babam pazardan döndüğünde biz paketlerin içinde radyomuzu boşu boşuna aradık. Radyo tamircide kalmıştı. Bir dahaki pazartesiye alınacaktı.

İlçeye öyle her hafta gidilmiyordu. Hatta galiba babam ilçeye, genellikle sadece aybaşlarında, maaşını almak için gidiyordu. Bundan dolayı radyonun evimize dönüşü o kadar geçikti ki, biz artık radyosuz yaşamaya alışmış gibiydik.

Doğrusu bu alışma bizim için iyi de olmuştu. Çünkü radyomuz, gelişinin üçüncü günü yine sustu. Fakat yalnız radyo

değil, hepimiz sustuk. Artık hiçbirimiz, radyonun tamire gönderilmesi gerektiğini söylemiyorduk.

Fakat babam aybaşında bir babalık daha yaptı ve anneme, radyoyu sarmasını söyledi. Annem radyoyu sarmaya uğraşırken, kardeşim de radyonun düğmeleriyle oynuyordu. O anda hiç umulmadık bir şey oldu ve radyomuz çalışmaya başladı.

Annem hemen radyoyu masanın üzerine koydu, –yeni evimizde radyomuzun yeri orasıydı– ve babama, “Radyo çalışıyor be adam.” dedi; babam, “He, he!” dedi ve bulunduğu yerden de radyonun sesini duymuş olması gerektiği halde odaya girdi. Ben o sırada sandalyede oturmuş, radyonun istasyon ayarını yapıyordum. İstanbul Radyosu’nu buldum ve içerisi bir türkü sesiyle doldu. Babam inanamıyordu, “Çalışıyor hal?” “Evet çalışıyor.” dedim ve bunu ispat etmek için radyoyu kapatıp açtım ve...

İşte bu olmamalıydı. Radyo yeniden susmuştu. Açtım kapattım, açtım kapattım: Yok. Allah kahretmesin, yine bozuldu. Bir iki de babam denedi, fakat sonuç değişmedi. Hepimiz birden hayal kırıklığına uğradık. Fakat asıl morali bozulan kardeşimdi, çünkü biraz önce, “Ben açtım radyoyu, düğmelerine bastım, sonra çalıştı.” diyerek öğünüyordu.

Annem henüz yerden kalkmamış olan genişçe bir bezin üzerine radyoyu yeniden koydu ve sarmaya başladı. Kardeşim, biraz önceki mucizenin tekrar edebileceğini düşünerek radyoyu yeniden açıp kapattı, radyonun çat çat diye ses çıkaran yaylı düğmelerine art arda bastı. Bu defa ses radyodan değil bambandan geldi: “Eşek herif, oynamasana, iyice bozacaksın!”

İyi bir netice için uğraşan kardeşim, bu azarlanmayla, radyodan daha kötü bir şekilde bozuldu ve kenara çekildi. Annem “Sarıyorum...” dedi, “...düğmesini kapatmış mıydınız?” Kardeşim hatırlamadığını söyledi ve kalkıp kontrol etti ve ikinci mucize de gerçekleşti: Radyo yine çalışmaya başlamıştı.

Kıpırdatmamaya özen göstererek radyoyu masanın üzerine kaldırdık. Böylece babam o gün, radyoyu tamire götürmekten

kurtuldu. Fakat yalnız o gün değil, sonraki günlerde de, radyoyu tamire götürmekten kurtuldu. Çünkü her sustuğunda düğmelerine basıyor, birkaç defa açıp kapatıyor ve en nihayet radyomuzun almaya başladığını görüyorduk. Fakat bu işlem-leri, radyomuzu hemen her açıp kapatışımızda tekrar etmek zorunda kalıyorduk.

Bir müddet sonra radyomuz buna da alıştı ve hangi düğmesine bassak ses vermeme-ye başladı. Annem, “Başka çare yok, artık tamirciyi görecek.” diyordu.

Ama yle olmadı. Babam, radyoyu şöyle bir iki sallayınca bazı cızırtılar geldi, üstüne iki de okkalı tokat atınca, emektar radyomuz bülbül gibi şakımaya başladı. Ve o günden sonra radyomuz sık sık sarsılmaya, tokatlanmaya başlandı. Bunların da hükmü kalmayınca sıra yumruklara geldi.

II

Babam, elektronikle ilgili hiçbir bilgiye sahip değildi; radyomuza indirdiği darbelerin, cihazın neresinde ve nasıl bir te-sir oluşturacağını bilmeden ve bu işin sonunun nereye vara-çağını hiç düşünmeden hareket ediyordu.

Babam, kardeşimle benim kusurlarımızı da, radyo onarımın-da takip ettiği usllerle düzeltmeye çalışır, karmaşık yapıların-dan hiç haberdar olmadığı sevgili çocuklarını arada bir dverdi.

Radyo tamirinde olduğu gibi, babam, çocuklarına attığı to-katlardan da kimi olumlu neticeler alıyor ve elde ettiği bu ba-şarılar, onun, bu rastlantılara dayalı yöntemini ısrarla sürdür-mesine neden oluyordu.

Babamın bu ilkel yöntemi, ilk defa radyo konusunda iflas etti. Bir gün radyomuz büsbütün sustu. Babam onun sağına soluna, üstüne altına ne kadar vurduysa sonuç değişmedi. Sarsmalar, yumruklamalar artık para etmiyordu. Radyomuz, kendisine ne yapılırsa yapılısın hiçbir tepki vermiyor, sadece susuyordu. İşkence masasındaki mahkum artık ölmüştü. şimdi

onun iki yuvarlak düğmesi bomboş bakan bir çift göz gibiydi ve biz; yıllardır bizimle yaşayan radyomuzun iri dişler gibi bembeyaz beş düğmesiyle bize neden anlamsız anlamsız gü-lümsediğini çözemiyor; onun, evimiz için hayli uzun süreli bir matemın başlamakta olduğunu haber verdiğini anlayamıyor-duk.

III

Köyümüzde o zamanlar cenaze çıkan evde bir müddet radyo açılmazdı. Bu kurala mutlaka uyulur, köyde bir ölüm olduğu gün bütün radyolar kapatılarak bir ölüm sessizliği oluşturulurdu. Bu matem ölünün mahallesinde üç gün sürer ve bu müddet zarfında mahallede hiçbir radyo sesi duyulmazdı. Ölü evlerinde ise, en az bir hafta, bazen çok daha uzun müddet radyolar kapalı tutulurdu. Köyümüze has bir yas tutma biçimi olan bu âdeti ifrata vardırırlar da çıkardı. Bunlardan biri olan teyzem, eniştemin ölümünün üzerinden tam yirmi beş yıl geçtiği ve gitgide bir sinir hastası haline gelip elleri ayakları zangır zangır titrediği halde, hiçbir zaman radyonun düğmesine dokunmadı ve dokundurtmadı. Şimdi bile o, oturduğu yerde bütün gün televizyon izlemesine rağmen, radyoyu asla açmaz ve açtırtmaz. İlk bakışta tutarsız gibi görünse de, teyzemin tutumunda gerçekte hiçbir çelişki yoktur. Çünkü o zamanlar radyo, evlerin neşesi, insanların en büyük mutluluk kaynağı idi. Teyzem radyosunu yıllardır açmadığı için, radyolarda hâlâ yirmi dakika türkü, yirmi dakika şarkı çalındığını ve kalan yirmi dakikanın da haber, reklam ve kültür programlarıyla doldurulduğunu zannetmektedir. Ve yine teyzem zannetmektedir ki, radyosunu açsa odasını en orijinal biçimiyle söylenen bir türkünün coşkunu sesi dolduracaktır. Halbuki zavallı teyzem bilmemektedir ki, artık radyolarda o güzel türküler ve şarkılar yoktur, onların yerini kalitesiz, derinliksiz ve şahsiyetsiz bir pop müziği almış, radyo ölmüştür.

Şimdi asıl matem yaşayanlar, radyoları hâlâ açık olanlardır. Çoktan ölmüş olan radyonun yasını tutmak için, bütün radyoları ilanihaye kapatmak artık vacip olmuştur ve teyzem bunu bilmeden yapmaktadır.

Fakat yine de, ülkemin en mutlu insanı belki de teyzemdir, çünkü onun kulaklarında hâlâ Ankara Radyosu, İstanbul Radyosu çınlamaktadır.

IV

Sonbaharın son sıcak günlerindeydik, evimizin arka bahçe-
sindeki cevizleri topluyorduk. Fakat artık babamın elindeki upuzun değnekle dalları döğüşünden çıkan kuvvetli haşırtılardan başka ses yoktu. Halbuki bir sene önce ceviz toplama günlerinde babam radyomuzu balkona çıkarmış biz bir yandan cevizleri toplarken bir yandan da şarkılar, türküler dinlemiştik. İç Anadolu türküleri çıktığında, bilhassa Turan Engin'in seslendiği türkülerde, herhangi bir şeyden zevk aldığının fark edilmesinden anlaşılmaz bir utanç duyan babam, hiç kimseye fark ettirmeden radyonun sesini yükseltiyordu. Halbuki hepimiz biliyorduk ki, bütün katılığına rağmen babam bir duygu girdabıydı.

Akşamları babam, bozuk radyonun durduğu masada her zamanki gibi dersleriyle ilgili birtakım çalışmalar yaparken, ben yattığım yatakta, eskiden böyle akşamlarda sesi hafif açık radyodan bir ninni gibi dinlediğim, fakat sözlerini nedense bir türlü çözemediğim ağır Türk sanat müziği şarkılarını özlüyordum. Üstelik babam radyo bozulduktan sonra iki defa ilçeye gitmiş, fakat radyoyu tamire götürmemişti. Bunu radyosuz bir hayata alışmışlığa da, radyomuzdan verim almaktan artık ümit kesilmiş oluşuna bağlamak da korkunçtu. Fakat üçüncü bir sebep de bulamıyordum.

Bir akşam ben radyomuzun bulunduğu odada, her zamanki gibi, yer yatağında kardeşimle yatıyor, babam, masada, gaz lambasının ışığı altında günlük plan defterini dolduruyordu.

Radyomuz yine çalmıyor, yasımız, neredeyse ikinci ayını dolduruyordu. Kendimi büsbütün keyifsiz hissediyordum. Galiba biraz ateşim de vardı. O gece rüyamda, en net sesiyle radyomuzun çaldığını duydum. Bunun bir rüya olduğuna inanmıyordum. Sabah uyanır uyanmaz radyomuzun düğmesini açtım. Yanılmıştı, çalmıyordu, belki de rüya olan buydu diye düşünürken, annem, elinde bir kucak odunla içeri girdi ve sobayı doldurup yaktı. İçerisi ısınırken ben daha fazla üşümeye başladım. Annem, “Sen niye titriyorsun?” dedi. “Titriyorum mu?” dedim. “Yüzün al al olmuş oğlum!” dedi. “Bilmiyorum, anne, üşüyorum. Akşam yataкта başladı, biraz ateşim de var.” Annem parmaklarının tersiyle alınma dokundu, “Ateşin çok yüksek, sen hastalanıyorsun galiba.” dedi.

Okula gitmedim, o günü yataкта geçirdim. Fakat durumumda hiçbir değişiklik olmuyordu, akşama doğru ateşim iyice yükseldi vücudumdaki kızartılar belirginleşmeye başlayınca kızamığa yakalanmış olduğum anlaşıldı.

Kardeşim o gece babamla yattı, annem benim yanımda kaldı, sırtımı ispirotoyla ovdu, alınma ıslak bezler koydu ve sabaha kadar başımdan ayrılmadı.

Ben uyuyup uyuyup uyanıyor, karmakarışık rüyalar görüyordum. Galiba o geceki bütün rüyalarımın bir taraflarında radyoya ilgili bir şeyler vardı. Düğmeyi açıyor ve ne zamandır özlediğim o sesi duyuyordum. İşte, radyomuz artık çalıyordu, matem bitmişti. Annem, “Baban radyoyu tamir ettirdi.” diyordu.

Sabahleyin babam uzun beyaz donuyla odamıza girdiğinde annem, “Adam...” dedi, “...bu çocuğu bugün doktora götür; gece sabaha kadar sayıkladı durdu.” Ben yataktaydım ve geceki halimden biraz daha iyiydim. Babam bana baktı, sonra yanıma geldi. “Hasta mısın lan?” dedi. “Bilmiyorum, biraz başım dönüyor.” dedim. “Sen hazırlan, da, dedi, ben kahve önüne gidip, Raşit’e, bizi almadan gitmemesini söyleyeyim.”

Paltom, kabanım filan olmadığından annem, düğmeli kalın hırkamı giydirdi. Yere kırağı düşmüştü. Babam hızlı hızlı geldi, “Hadi...” dedi, “...hazır mısın?”

Lastiklerimi giydim ve merdivenlerde “Baba...” dedim, “...radyoyu tamire götürelim mi?”

Bunu nasıl diyebildim bilmiyorum, babam yüzüme dikkatli dikkatli baktı; yüzünde aksi bir ifade oluşmak üzereydi, “Sabah sabah başka işimiz mi yok!” gibi ters bir cevap duyacağını beklerken babam anneme, “Kız, radyoyu da sar; çabuk ol biraz!” dedi.

O günkü halimizi her halde hiçbir zaman unutmayacağım. Ayağымda yün çorap ve lastik ayakkabı, üzerimde hiçbiri tam kışlık bir elbise olmayan kat kat giysiler; babamın boynunda kravat, ayağında boyası çıkmış, her tarafı yamalı bir çift eski kundura ve elinde eski sofraya sarı radyo...

V

Radyoyu tamirciye babamla birlikte götürdük. Tamirci, babamı tanıyordu, “Hoş geldin hocam.” dedi ve babamın elindeki bohçaya mı, halimizdeki perişanlığa mı bilmiyorum, belirgin bir şekilde güldü ve “Yahu...” dedi, “...senin bu külüstür geçen sefer beni çok uğraştırdı. Parçası bulunmuyor, bunlar çok eski radyolar, artık üretilmiyorlar, çıkma parça arıyoruz, o da şans işi... Her neyse, buyur otur hocam.”

Babam bohçayı açtı ve radyoyu tezgahın üzerine dikkatli bir şekilde bıraktı. Sonra da dükkandaki tahta sandalyelerden birine oturdu. Radyocu, “Oğlun mu hoca?” diye sordu. Babam, bugün ilçeye beni doktora çıkarmak için geldiğini, kızamık çıkardığını anlattı. Radyocu, bana, “Ayakta durma yavrum, bak sobanın yanında bir tabure var oraya geç.” dedi. Ben gösterilen yere otururken, radyo tamircisi babama döndü, “Hava kış gibi ya hoca.” dedi. Babam onu onayladı, “Evet, üşüdük.”

Tamirci, “Ben gidip çay söyleyeyim.” dedi. Babam cevap vermedi ve radyocu işini bırakıp çay söylemeye çıktı.

Yuvarlak odun sobasının arka kısmı kıpkırmızıydı, geniş dükkanın tahta rafları, irili ufaklı model model radyolarla doluydu. Etraf tozlu, her yer karmakarışıklı. İçerde açık hiçbir radyo yoktu. Ben çalışma sistemine akıl erdiremediğim dükkanı hastalıktan süzölmüş gözlerle incelerken radyo tamircisi kapıyı açtı, içeri girdi, yerine oturmadan tezgahın üzerinde duran bizim büyük radyonun arka kapağını çıkardı, içine baktı, bir yerine bir iki defa üfledi, düğmesini açtı kapadı, ışığını yaktı, eline uzun bir tornavida alıp bir iki yere dokundu. Sonra, babama döndü.

– Hoca, sen bugün bunu alamazsın. Minibüs kaçta gidiyor?”

– İkindiden sonra.

– Bunların arızasını bulmak kolay değil. Her tarafına bakmam lâzım.

– Sen istediğin kadar bak, o önemli değil; olur mu olmaz mı, sen bize onu söyle.

– Valla şimdi onu da söyleyemem. İstersen sen haftaya bi uğra, ben o zamana kadar olup olmayacağını anlarım ve dükkana uğradığında, sana olumlu veya olumsuz bir cevap veririm.

– İnşallah olur, usta sensin; parça marça ne gerekiyorsa en iyisinden tak. Ben aybaşıda sana uğrarım.

Kahveci çırağı, üzerinden buhar tüten çaylarımızı getirdi; tamirci, çayını alıp, üzerinde basmayla kaplı bir minder bulunan tahta sandalyesine oturdu ve çayını karıştırıp bir yudum içtikten sonra işine devam etti.

Bu, elli yaşlarında, ak saçlı, zayıf, gözlüklü bir adamdı. Annem, tamircilerden ‘gavurlar’ diye bahsetmişti ama, bu yaşlı radyocu dürüst ve işinin ehli birine benziyordu. Küçük kaynak tabancasıyla adeta içine girdiği bir radyonun yeniden türküleri söyleyebilmesi için bir cerrah dikkati ve titizliği ile çalışıyordu. Biz çaylarımızı bitirdiğimizde o, elindeki radyonun

kablosunu prize taktı ve düğmesini açtı ve radyo çalıştı. Sonra bir eliyle çayının son yudumunu içerken, öbür eliyle, gerçekleştirdiği mucizeyi hiç önemsemeyen bir edâ ile radyonun istasyon ayarını yaptı ve içerisini ne kadar zamandır duymadığım o büyümlü ses doldurdu. Hastalığımın mı, yoksa duyduğum bu heyecandan mı bilmiyorum başım döndü, oturdüğüm taburede biraz sendeledim, babam bendeki bu fenalaşmayı fark etti ve kalkıp taburemi sobadan uzaklaştırdı, üzerimdeki kalın el örgüsü hırkamın düğmelerini açtı. “Eve gittiğimiz gibi ilaçlarını iç.” dedi.

VI

Ben iyileştim ama, radyomuz iyileşmedi. Babam aybaşında ilçeye gittiğinde, yaşlı tamircinin kendisine, radyomuzun birkaç parçasının birden değiştirilmesi gerektiğini, hâlbuki elinde bunların hiçbirinin mevcut olmadığını, bundan dolayı da onarımı gerçekleştiremeyeceğini söylemesi üzerine; radyomuzu, “Tamir olmaz olur mu hocam! Ama birkaç hafta bekleyeceksiniz; abi doğru söylemiş, bunlar kolay bulunan parçalar değil, fakat biz bir şeyler uyduracağız.” diyen genç bir tamirciye bırakmış ve eve yine radyosuz dönmüştü.

Neden bilmiyorum, evdeki hiç kimse bu hikâyeyle fazla ilgilenmedi. Galiba annem de, kardeşim de radyomuzu hastahaneden çıkamayacak bir hasta gibi görüyorlardı. Nitekim ondan sonraki günlerde babam bir iki defa ilçeye gidip geldiği halde evde radyomuzdan söz açan olmadı. Annem, radyomuzun masadaki yerine büyükçe bir saksı koymuştu. Yeni hayatımıza alışmış gibiydik, kardeşimle uzun kış gecelerinde birtakım oyunlar icat ediyor, radyonun noksanlığını pek hissetmiyorduk. Babam haberleri kahvede dinliyor, annem de evden ahıra, ahırdan mutfağa koşuyor, bazen de komşularımıza gidiyor veya komşularla bizde oturuyorlardı.

Yine de içimizde çok cılız da olsa bir ümit filizi vardı ve hepimiz gizli gizli, ‘belki gerekli parçalar temin edilebilir ve radyomuz yine masadaki yerini alır’ diye düşünüyorduk.

Ama öyle olmadı: Bahar geldi, havalar ısındı, fakat radyomuz eve dönmedi.

VII

Yaz tatiline girmiş ve yine kahvaltılarımızı geç saatlerde yapmaya başlamıştık. O sabah, kahvaltımızı, evimizin ön bahçesinde edecektik. Yazın çok defa soframızı, bu ön bahçedeki betonun üzerine yaydığımız kilimin ve minderlerin üzerine kurardık. O sabah, kahvaltı hazırlıkları devam ederken ben, radyomuzu almak için odaya girdim, ve masanın üzerinde sadece bir saksı görünce, radyomuzun yokluğunu ilk defa kesin olarak bütün acılığı ile hissettim. Yazın günümüzün çoğu dışarıda geçtiği için odamızın durumunu unutmuş ve bu yanlışlıkla, birdenbire adeta bir tuzağa düşmüştüm. Perdeler kapalı, içerisi loştu. Masanın kenarında duran, kırmızısı kardeşime, mavi renkli olanı bana ait olan iki sandalye, radyomuzun boşluğuna bakar gibiydiler. Hem babamın, hem benim ve kardeşimin çalışma yerimiz olan bu masa, sahipleri artık hayatta olmayan eski zaman eşyaları gibi hüznünlüydü. İçim doldu ve yüzükoyun sedire uzandım, ağlamaya başladım.

Bir ara bahçeden kardeşimin seslendiğini duydum, fakat cevap verecek halde değildim. Birazdan babam geldi ve beni sedirde o halde buldu. “Ne oldu, dedi, kardeşin bir şey mi yaptı?” Hayır, dedim ve sözün devamını getiremedim, yeniden ağlamaya başladım. Babam yeniden sordu: “Ne oldu peki? Yoksa bir yerin mi ağrıyor?” Hiçbir şeyim olmadığını, başımın biraz ağrıdığını, fakat şimdi hemen hemen hiçbir şeyim kalmadığını söyledim. Babam, “Hadi yüzünü yıka da, kahvaltıya gel.” dedi. Ben odadan çıkarken eşikte durdum ve önüme bakarak babama, “Radyomuz tamirden ne zaman gelecek?” diye sordum.

Babam, yüzüme, doktora gittiğimiz sabahki gibi dikkatli dikkatli baktı, sonra, “Radyocuya çoktandır uğramadım, ilçeye ilk gidişimde bu işi halledeyim, hatırlattığın iyi oldu, her halde artık tamir edilmiştir.” dedi.

VIII

Bu son ihtimalden de hiçbir netice çıkmadı. Tamirci, gerekli parçaları temin edemediğini, radyonun dükkanda boşu boşuna kalabalık etmesine gerek bulunmadığını söyleyince babam, radyoyu alıp bir başka tamirciye götürmüş ve bu son girişimden de, radyomuzun içinin epeyce boşaltılmış olduğunu, radyomuza parça arayan tamircinin, bunu gerçekleştiremeyince, bizim radyomuzun işe yarar parçalarını başka radyoları onarmada kullanmış olabileceğini öğrenmekten başka bir kâr elde edememiş ve elinde koskoca radyoyu içine alabilecek bir çanta da bulunmadığından, bir bakkaldan mukavva bir kutu temin ederek, emektar radyomuzun cesedini bu koliye yerleştirip köye dönmüş.

Kardeşim ve ben, hadisenin arka planından haberdar bulunmadığımız için, radyomuzun özenle ambalajlanmış olduğunu görünce, onu kutusundan sevinç çığlıklarıyla çıkarmaya çalıştık. Kardeşim, “Ama bu niye bu kadar tozlu?” diye soruyordu. Babam, toz içindeki radyoyu kucağımıza alıp odaya götürmeye çalıştığımızı görünce, hiddetle, “Ne yapıyorsunuz!” diye bağırды. Kardeşim, doğru, önce silelim dedi ve ben radyoyu yere bıraktım, kardeşim bir bez getirmeye koşarken babam onu durdurdu, “Radyo çalmıyor, dedi, abin onu mahzene götürsün.”

Afalladık. Annem bile çıkmada, olduğu yerde bir an kalmadı. Pazardan gelen diğer şeylere bakan yoktu. Babam, abdestini alıp elinde havluyla yanımıza geldiğinde şaşkınlığımız devam ediyordu. Babam her zamanki gibi faaldi. Anneme, “Kız, iki lokma ekmek hazırlasana, daha sabahki yediğimiz,

acımızdan öldük.” diye seslenerek önce gündemi değiştirdi, sonra beni ahırını temizlemeye gönderdi, kardeşimi de merdivenleri ve evin önünü süpürmekle görevlendirdi.

Ben ahırdan döndüğümde, pazardan gelen şeyler yerli yerine konmuştu. Radyo da ortalıkta görünmüyordu, odaya baktım; orada da değildi. Kardeşime sordum, “Babam, radyoyu mahzene götürdü.” dedi. Koşarak merdivenlerden indim ve mahzenin kapısı gıcirtıyla açılınca karşıda, ambarın üzerinde duran eski radyomuzu gördüm.

Radyonun yanına gitmedim. Bunu yapamayacağımı gördüm. Bir iki saniye kapıdan, yıllardır evimizin bir parçası olan o iskelete baktım. Kutusu Kâbe gibi kapkaraydı. Hoparlörünün önündeki fildişi renkli, çizgi çizgi delikli sert plastik, bütün aklıyla, kendisiyle birlikte geçirdiğimiz güzel günleri hatırlatıyordu. Annem yemeklerimizi onu dinleyerek hazırlamış, doktora giderken giydiğim kalın hırkayı onu dinleyerek örmüştü.

Orada daha fazla duramadım, mahzenin kapısını kapatıp evimizin arka bahçesine gittim. Güneş, canlılığını kaybetmiş, ceviz ağaçlarının dalları hafifçe sallanıyordu.

IX

Yere oturdum. şimdi hiçbir şey düşünmüyordum. Köyün üzerine çöken akşam sessizliği ile içim birbirine tam olarak uymuştu. Bu fırtına sonrası sükûnun içinde, her şeyden habersiz olarak otlayan tavukları izledim; uzun uzun, karşı tepedeki büyük meşe ağacına baktım.

Bir ara, evimizin bu bahçesine bakan penceresi açıldı. Babam, içerde; “Her taraf sinekle dolmuş!” diye sinirli sinirli söyleniyor ve annemin açık kahverengi eski yeleğini kullanarak, öteden beri hiç tahammül edemediği bu mahlukları evden çıkarmaya çalışıyordu. Arada bir pat sesleri geldikçe, dışarı çıkmak istemeyen sineklere karşı babamın zora başvurduğunu anlıyordum.

Hayat, her günkü seyriyle sürüyordu ve evdeki benden başka hiç kimse için, bugünün diğer günlerden önemli bir farkı yoktu. Hatta ben bile, radyomuzun ve onun etrafında hissettiklerimin konuşulmaya değer Şeyler olmadıklarını bildiğim için Şimdi buradaydım. Çünkü radyomuz benim için bir kültür ve müzik vasıtası olmanın ötesinde bir yer tutmuştu. Çünkü ben onu, satın alındığı günden beri üzerine sinen zaman ve olaylarla birlikte algılıyordum. Onun mahzendeki mahzun duruşunda, koliden yepyeni çıktığı günü de görüyordum.

Fakat bu da, diğerleri gibi basit, sıradan bir hikyeydi: Kalın duvarlı lojmanda oturduğumuz yıllardı. Yanılmıyorsam dört yaşımdaydım, kardeşim henüz doğmamıştı. Babam bir aybaşında ilçeden döndüğünde, eve kocaman bir mukavva kutuyla dönmüştü. Ne annem, ne de ben böyle bir Şey bekliyorduk. Koliden büyük Philips radyomuz çıkmıştı. Ben onu günlerce incelemiş, bu kusursuz mamule adeta hayran olmuştum.

Sonra...

Sonrasını artık siz de biliyorsunuz. Tamı tamına böyle ve bu kadar. Tıpkı sonrasındaki gibi, bu hadisenin en başında da hiçbir olağanüstülük yok. Çünkü bir su molekülü gözle görülmeyecek kadar küçük bir Őeydir, fakat bu moleküllerin bir araya gelmesinden başka hiçbir Şey olmayan bir bardak su farklı bir Őeydir. Bir nehir de onlardan başka bir Őeydir. En nihayet o da sudan başka bir Şey değildir ama, okyanus bunların hepsinden daha başka bir Őeydir.

X

Bu kadorcık bir felsefeyle birlikte radyo faslı sona erdi. Bundan sonra babamın yeni bir radyo satın almayacağını hepimiz biliyorduk. Böylece, hayatımız gerçek anlamda normal seyrine dönmüş ve bir Őarkıdan bile mahrum geçen renksiz günlerimiz başlamış oldu.

Başladı, fakat bitmedi. Bu matem böyle, sürüp gitti. Artık radyoyu sadece, bazı günler kahvede babamın yanında otururken dinleyebiliyordum. Yine eskisi gibi şarkılar çıkıyor, türküler çalıyor, saat başlarında haberler veriliyordu. Hele o tuut tuut tuut sinyaliyle başlayan ve bütün radyoların ortaklaşa yayınıyla sunulan ana haber bültenlerinde kahvehâne bir ibadetgâh gibi sessizleşiyordu.

Köyde, radyoyu çok seven tek kişi değildim. Önünden geçtiğim bütün evlerin radyoları hep açık oluyordu. Bazı köylülerin radyoya düşkünlükleri ise aşırı derecedeydi. Bunlar, pilli büyük radyolarını tarlaya ve ormana da götürüyorlar, hele geceleri domuzların girmemesi için tarlalarını bekledikleri küçük kulübelerinde radyoları mutlaka yanlarında bulunuyordu.

Odon işlerinde çalışmak üzere her yaz köyümüze gelen altmış yaşlarındaki Ahmet Aga'nın radyo düşkünlüğü ise, bambaşka bir durumdu. Çünkü Ahmet Aga hiç kimseyle hiçbir şey konuşmayan bir insandı. Onun bir tek dostu vardı: Üç orta boy pille çalışan küçük radyosu.

Kendi halinde, mazlum, çok çalışkan ve sabırlı bir insan olduğu için Ahmet Aga, kendisine gösterilen işe yapmam demez ve köylüler, en bozuk zeminlerdeki maktalarını, en kuru, en bozuk odunlarını ona budatırlardı. Her zaman güç olan bu iş, kışın soğuşun, yazın da sıcağın etkisiyle tam bir cehennem azabına dönüşmesine rağmen Ahmet Aga, yemek ve namaz için verdiği mecburi molalar dışında hiç dinlenmez, sabahtan akşama kadar çalışırdı. Ona bu çalışma gücünü ve çalışma şevkini veren şey ise, sadece namaz kılarken kapattığı, hatta ormana gidip gelirken de dinlediği üç pilli küçük radyosundan başkası değildi.

Karıda Eşimle Çocuğumu Bekledim

Eve döndüm. Eşim, çocuğumla birlikte bir komşuya gitmişler. Anahtarım yanımda değildi. Fakat benim okuldan dönüş zamanımı bildiklerinden nasıl olsa birazdan geleceklerini düşünerek sokakta onları bekledim.

Fakat bu bekleyişim yarım saatten fazla sürdü. akşam ezanı okunduğu halde, onlar hâlâ ortalıkta görünmüyorlardı.

Günlük yorgunluğumun üstüne bu ekstradan bekletiliş stresi ve eziyeti canımı epey sıktı. Besbelli, geldiklerinde kendimi tutamayacak ve günlerce sürecek bir huzursuzluğu başlatacaktım.

Gözüm hiçbir şeyi görmüyordu, ne olursa olsun, öfkemin icabını yapacaktım.

Fakat öyle olmadı. Çünkü eşim ve iki yaşındaki oğlumuz, sokağın başında göründüklerinde ben, beni görür görmez annesinin elini bırakıp paytak adımlarla bana koşan çocuğumuzun ne kadar küçük olduğunu gördüm.

O zamana kadar oğlumuzu hep evde görmüştüm. Sokağa çıktığımızda ise ya kucağımızda, ya arabasında, fakat daima yanıbaşında oluyordu. Hiçbir zaman onu dışarıda, karşıdan gelen herhangi biri gibi görmemiştim. Bugün ise ona ilk defa, objektif olarak bakmış ve onun küçüklüğünü, belki de zavallılığını görmüştüm. O ise, büyük bir mutlulukla habire bana doğru koşuyor; koşmak zannettiği o her an düşecek gibi yalpalı gelişiyse bana kendisini ve sevgisini getiriyordu.

Küçücük oğlumuz, aşağı doğru hafif meyilli sokakta bana doğru koşarken ben onu, açık kalp ameliyatında çırpınan bir yürek gibi gördüm ve kendimin, yıllar süren bir ameliyatın baş operatörü olduğumu fark ettim.

Bu derin, yoğun ve karmaşık duygulardan sonra, orada 35-40 dakika beklemiş olmamın gözümde hiçbir ehemmiyeti kalmamıştı. Çocuğumu kucağıma aldım, eşim kapıyı açtı, merdivenleri çıkmaya başladık.

Ne oğlumun sevgisinin daha ziyade güçsüzlüğünden mi kaynaklandığını, ne de benim onu neden sevdiğimi düşünüyordum. Bir girdaba düşmüş gibiydim. Tuhafı, kızmam gereken eşimi ve hatta herkesi, sokakta küçücük çocuğumuza baktığım nazarlarla görmeye başlamıştım.

İçeri girdiğimizde, evde tartışma çıkarmadım ve minik oğlumla birlikte kanepeye uzanıp bıkmaz oyunlarımızı oynamaya başladık:

- Söyle bakayım, bu dünyada en çok kimi seviyorsun?
- Ba-ba-mı!
- Ondan sonra kimi?
- An-ne-mi!
- Aferin, aferin; ondan sonra kimi?
- Ba-ba-mı!
- Bravo, bravo! Ben de en çok oğ-lu-mu!

Allah'ım, çocukların ne kadar güzel olduğunu çok kimse bilmiyor.

Mum

Bir mecliste, yaşını başını almış üç beş adam, odadaki tek mumun ışığında sohbet ediyorlardı.

Mumun başında, meclistekilerden birinin oğlu olan beş altı yaşlarında bir erkek çocuk vardı. Konuşulanlar ona hitap eden şeyler olmadığı için o, ortadaki mumla ilgileniyor, kimi duvara dayanmış, kimi bağdaş kurmuş amcaları, dayıları tatlı tatlı sohbet ederlerken o, nefesini hafifçe üfleyip mumun alevini dalgalandırıyor.

Küçük çocuğun kendi kendisine bulduğu bu oyunun güzelliği bir ara:

– Oğlum, diyen bir ikaz sesiyle bozuldu.

Fakat küçük çocuk bu ihtarla birkaç saniye hareketsiz kaldıktan sonra, kaldığı yerden oyununa devam etti. Mumun alevi yeniden dalgalandı, meclistekiler yeniden, her an karanlıkta kalabileceklerini düşündüler ve içlerinden biri:

– Yapma evladım, dedi.

Çocuk yine durdu. Fakat bu ikinci ihtar, babasının uyarısından daha yumuşak bir tonla geldiği için, hemen hiç ara vermeden, muma yeniden üfördü. Alev mumdan kopup uçacak gibi oldu. Bu defa da amcalardan, dayılardan, ahbaplardan biri:

– Yeter ama, mumu söndüreceksin yavrum, dedi ve çocuk, meclistekiler sohbetlerine yeniden dalana kadar suskun suskun bekledi. Gözlerini mumdan hiç ayırmıyordu. Alevin ortasındaki sarı beyaz kısma ve gitgide kızıla dönen şuleye,

eriyen mum kütüğüne, kenarlarda akıp donmuş türlü şekilli kabartılara hayran hayran bakıyordu.

Bu kadar güzel bir şeyle ilgilenmekten kendisini menedeemediği için çocuk, muma yine üfürdü. Mumun yalımının uçar gibi oluşunu görmek, nefesin aleve çarpmasından oluşan hırıltıyı duymak istiyordu.

Üfürdü ve bunların hepsi oldu, mum hırıldadı, alev mumdan kopar gibi oldu. Sonra babasının “Memet!” diyen sesini duydu, fakat buna aldırmadı, yine üfürdü ve alev mumdan koptu, ışık uçtu gitti, meclis zifiri bir karanlık içinde kaldı. Bu karanlık içinde bir tokat yüzünde “çat” etti ve çocuk ağlamaya başladı; babası onu kucığına aldı.

Meclistekilerden biri mumu yaktığında çocuk, babasının kucığında hâlâ içini çeke çeke ağlıyordu. Babası onu konuşturup ağlamasını bitirtmek için:

– Kim vurdu sana, diye sordu. Fakat çocuğunun, karanlıkta kendisine kimin vurduğunu seçememiş olduğundan emindi.

Çocuk, tokadı yediği an oyun dalgınlığında ve karanlık şaşkınlığındaydı, bundan dolayı:

– Bilmiyom buba, karannıktı, dedi. Babası güldü ve

– Eee, ışık hepimize lâzım. Ortalığı karanlıkta bırakırsan, yediğin tokadın kimden geldiğini bilemezsin, dedi.

Çocuk bu nasihati ne dinleyecek ne de anlayabilecek durumdaydı. Habire muma bakıyordu. Kırmızı alevin etrafında küre biçiminde bir hâle oluşmuştu.

Atılmış Şeyler

Eşimle birlikte, tenhâ ve etrafı ağaçlı bir yolda yürüyorduk. Bir kenarda pırl pırl parlayan iki altın bilezik gözüme ilişti. Eğilip bu iki altın bileziği aldım. Eşim hiçbir şey demedi.

Yolumuza devam ederken, önümüze, çoğu altından yapılmış birçok takı daha çıktı. Onları da eşim fark etmişti. Pek çok olduklarından, onların toplanmasına yardım ettim.

İkimiz de oradan alelacele uzaklaşmak düşüncesindeydik. Çünkü hiç kimseye görünmeden, bu küçük serveti kendimize aitlemek istiyorduk. Bu düşünceyle, şehre giden yolu değil de, ağaçların arasındaki, nereye çıktığını bilmediğimiz dar bir yolu seçtik.

Hızlı sayılabilecek bir yürüyüşle, altınları bulduğumuz noktadan uzaklaşmaya çalışırken, bu bilmediğimiz yol, bizi küçük, sade bir eve çıkardı. Geri dönmeyi hiç düşünmediğimiz için, evin tavuklar eşinen bahçesinin kenarındaki, yürümeye pek elverişli olmayan çalılı, ağaçlı istikamete yöneldik.

Evin bahçesinden bir kadın bize doğru bakıyordu. Birazdan, eşi de evden çıkıp onun yanına geldi ve ikisi birden bize doğru bakmaya başladılar.

Doğrusu, biz biraz telâşlı gibiydik. Belki biraz da bu telâşın tesiriyle, hanımımın elbisesi bir çalıya takıldı. Ben ona yardım ederken, bahçedeki adam:

– O yoldan hiçbir yere çıkamazsınız, galiba geri dönmek zorundasınız, diye seslendi.

Biz, hiç kimsenin bizi görmesini, en azından, daha sonra bizi seçebilecek kadar tanınmasını istemediğimizden, usûlen bir teşekkür ederek geri döndük. Başka bir çıkış yolu aramayı düşünüyorduk.

Fakat eşim bir an duraksadıktan sonra; bahçedekilere, bularının bilmediğimiz yerler olduğunu belirtip, şehre nasıl çıkabileceğimizi “şey”li, “afedersiniz”li hayli nazık bir edayla sordu. Bahçedeki adam, sert ve tabii bir tonla:

– Geldiğiniz yoldan, dedi. Burada başka hiçbir yol yoktur.

Orada fazlasıyla oyalanmıştık. Eşime,

– Hadi o zaman öyle yapalım, dedim ve her hâlimizden okunan bir telâşla, geriye dönüp yürümeye başladık. Güneş de batmak üzereydi, hızlandık.

Bahçedeki adam:

– Sizi biraz telâşlı görüyorum, bence sakın olmalısınız. Yolda bulup aldığınız şeyleri sizden hiç kimse istemeyecektir. Çünkü onlar kaybolmuş ziynetler değil, atılmış şeylerdir.

Eşimle ben donakaldık. Ben adeta kekeleyerek:

– Nasıl yani, dedim.

– Gayet basit, dedi adam. Onların bize lâzım olmadıklarını anladık ve hepsini attık. Eğer siz onların, sizin için gerekli olduklarını düşünüyorsanız, buyurun, kullanın; onların hepsi, hep sizin olsun.

Eşim hayretle sordu:

– Fakat nasıl olur bu?

Adam:

– Biz başka bir şey bulduk çünkü.

– Ne buldunuz peki, dedim.

– Biz mi, dedi adam. “Hiçbir şey... Sadece, onların bize gerekli olmadıklarını bulduk. Daha doğrusu, bize gerekli olan şeylerin önünü kestiklerini gördük ve onları attık.”

Biz yolumuza devam ederken bahçedeki kadın arkamızdan seslendi:

– Sizin yerinizde olsam; o uğursuz madenleri, süsleri derhal atardım. Görmüyor musunuz ki, daha elinize geçtiği saatte, siz onların yüzünden yolunuzu şaşırdınız; hareketlerinizi, onların sizde kalmasına paralelediniz; siz yok oldunuz, onlar var oldular. Biz onları yok edip, kendimizi var kıldık.

Seyfi

Seyfi Abi, 35 yaşlarında bir adamdır. Köyümüzdeki insanları gölgelerinden tanıyacak kadar iyi bildiğimden, onlardan bahsederken isimlerini söyleyip geçerim. Onları herkesin tanıdığını zannederim. Halbuki siz Seyfi Abiyi bilmiyorsunuz. Onu yolda görseniz, tanımaz geçersiniz. Fakat herhangi bir nedenle kendisine bir şey sormanız gerektiğinde, onun size yılışık yılışık gülererek uzun cevaplar verdiğini görürsünüz. Bu kadarcık bir konuşmayla bile, o seyrek sarı saçlı, sarı bıyıklı, turuncuya kaçan sarı çehreli ve orta boylu adamın oldukça kurnaz, çıkarıcı, yoksul, bilgisiz ve zayıf kişilikli olduğunu anlarsınız.

Gerçi ben size Seyfi Abiyi tanıtmak niyetinde değilim. Çünkü o, ne bahsedilmeye değer bir meziyete, ne de sözü edilmeğe değer bir kusura sahiptir. Sıradan bir köylüdür sadece. Kendisi kadar bile akıllı olmayan ve bu yüzden hâlâ evlenemeyen, sekiz yıl devam ettiği ilk okuldan diploma alamadan çıkmış, otuz yaşlarında, simsiyah saçlı, kapkara bıyıklı esmer bir biraderi; kibarlık ve şehirlilik özentisi içinde ur olmuş, pek güzel sayılamayacak geçkince bir kız kardeşi; çayını, dökmeden karıştırıramayacak kadar titrek elli, 'Onbaşı' lakaplı babası; kır saçları, intizamsız bağlanmış baş örtüsünün orasından burasından saçları çıkan kaba saba bir kadın olan ve konuşurken kalın, gergin sesi ve sıçrayan tükürükleri karşısındakini rahatsız eden yaşlı annesiyle birlikte oturur.

Seyfi, evli ve iki çocuk sahibi bir adamdır. Karısını üç yıl önce, Anadolu'nun uzak vilayetlerinden birinden ve yüklü bir başlık ödeyerek aldığını herkes bilir. Bazıları aylarca, bu kadının günün birinde kaçıp gideceğini yayıp durmuştu. Fakat zaman, bu tahmin ve söylentileri doğru çıkaracağına benzemiyor. Köye kolayca uyum sağlayan bu yumuşak huylu kadın evine öyle bağlı ki, kocasının arada bir tutan sara nöbetlerinde, kendisinden geçercesine telaşa kapılıyor.

Bir gün, tanımadığım birkaç adam, güpegündüz, köy meydanında Seyfi'yi döve döve yere serdiler. Zavallının yediği dayak yetmezmiş gibi, saldırganlardan biri tabancasını çıkarıp Seyfi Abi'yi oracıkta öldürmek üzereydi ki, ani bir heyecanla derhal müdahale ettim:

– Ne yapıyorsunuz!

Böyle bir tepkiyi beklemiyorlardı. Silahlı adam şaşkınlıkla duraksadı ve ben bu fırsatı değerlendirdim:

– Suçsuz bir insanı niçin öldürüyorsunuz! Yazık değil mi zavallıya, bırakın gitsin!

Seyfi Abi toparlandı, ayağa kalktı ve yürüyüp gitti. Uzaklaşırken bir yandan elbisesindeki tozu toprağı eliyle silkeliyordu.

Seyfi Abi henüz iyice uzaklaşmamıştı ki, saldırgan grubun lideri olduğunu zannettiğim bir şahıs, iri cüssesiyle yanıma geldi ve esmer yüzündeki acımasız ifadeyle bana:

– Sen bizim işimize ne diye karışyorsun, diye çıkıştı ve benim herhangi bir şey söylememe fırsat bırakmadan:

– Seni temizleyeceğiz, elimizden kurtulamazsın, diye ekledi.

Çete liderinin kararlı tavrı ve sert tehditleri yüreğimi korkuyla doldurmuştu. Fakat sözlerinden, beni daha sonra “temizlemek” niyetinde oldukları anlaşılıyordu. Bu erteleme, içimi bir ölçüde rahatlatmıştı. Yine de kendi kendime, “Ne diye elalemizin işine karışır, dertsiz başını derde uğrattırısın.” diye söylenmeden edemedim. Seyfi'yi kurtardığıma pişmandım. Zaten

Seyfi de, kendisinden sonra olabilecekleri hiç düşünmeden çekip gitmişti.

Bu pişmanlık duygusunu sadece bir an yaşadım ve sonra kendi kendime: “Yaptığın doğrudu, niye pişman oluyorsun, Seyfi kurtulmadı mı? Kendini kurtarmak için de henüz vaktin var, onun da çaresi bulunur.” diyordum.

Bu yenilenişle, saldırgan gruba birtakım blöf tehditler savururken annem:

– Hadi oğlum, kalk; sabah namazı vaktidir, diyerek rüyamı bitirdi.

Yataktaydım, her şey hayal âleminde olup bitmişti. Yine de içim büyük bir huzurla doluydu. Huzurumun nedeni, biraz önceki durumun sadece bir rüya oluşundan değildi. Mutluluğum, zararına yol açacağı muhakkak olduğu halde bile doğru olanı yapmış olmamdan ve bundan pişmanlık duymamamdan kaynaklanıyordu.

Yatağımdan kalkarken, kendi kendime:

– Eğer bir gün hakikat uğrunda böyle büyük bir zarara uğrarsan, hayat rüyasından böyle büyük bir huzurla uyanacağından emin ol, diyordum.

Gaz Şişesi

Babam öğretmeni ve ilkokulun lojmanında oturuyorduk. Altı yaşımıdayken oradan ilçeye taşındığımızı göre, anlatacağım hadise olduğunda ben en fazla beş yaşımıdaydım.

Annem, bir şişe gaz almam için beni bakkala gönderdi. Bakkaldan iki üç akşamda bir gaz almak, o zamanki alışıl gelmiş alışverişlerdendi. Çünkü aydınlanmak için henüz gaz lambaları kullanmaktaydık.

Elimde boş gaz şişesiyle, hafif yokuş olan kısa bir yoldan kahveler önüne doğru yürürken, -bilmiyorum belki de koşarken- ayağım bir taşa takıldı ve dengemi kaybedip yüzüstü yere kapaklandım. Dizlerim ve göğsüm yere şiddetle çarptı, büyük bir acı duydum. O acının etkisiyle herhangi bir şangırtı duymadığım halde, ayağa kalktığımda, biraz önce elimde bulunan gaz şişesinin ileriye düşüp kırıldığını gördüm.

Bu, alelâde bir sirke şişesiydi. Fakat bizim köyümüzde o zamanlar bir cam şişe bulmak pek mümkün olmadığından, şişenin kırılmış olduğunu gördüğüm an, hayatıma mal olacak bir hata ettiğimi zannettim.

Bu kazayı anneme ve babama anlatamazdım. O anki buhranımı ifade edebilmem mümkün değil. Hadiseyi eve dosdoğru anlatmayı aklımın ucundan bile geçirmediğim için, büsbütün çaresizdim.

İşte bu çaresizlikle yürürken, birden aklıma, yukarıki mahallede inşası süren evimizin bahçesinde, inşaat artıklarının

içinde görmüş olduğum boş şişeler geldi. Bunlar oraya nasıl gelmişlerdi, kime aittiler bilmiyordum, fakat kullanılmadıkları tozlu hallerinden belliydi.

Derhal oraya, inşaat mahalline gittim ve şişeleri gördüğüm yeri hatırlamaya çalıştım. Vaktim azdı, karanlık basmak üzereydi ve eve de bir an evvel dönmem lâzımdı.

Çocukların birer koruyucu melekleri olduğunu söylerler. Ben buna inanırım. Eşyalar neredeyse çöken karanlığın içinde görünmez olurken ve benim içimdeki son umut ışığı sönerken, kerestelerin yanında, meyhanedeki adamlar gibi, kimi dik, kimi devrik bir vaziyette toplu halde duran altı yedi şişeyi gördüm ve hemen içlerinden en temizini ve en güzelini kurban olarak seçip boynundan tuttum ve götürdüm.

Çok şükür ki şişe, boşken kırılmıştı. Gaz parası cebimdeydi. Hemen bakkala gidip bu yeni şişeyi doldurdum. Fakat eve dönerken, henüz tedirginliğim bitmiş değildi. Annem öncelikle neden bu kadar geciktiğimi soracaktı, sonra da, eski saydam şişenin ne olduğunu, bu yeni şişenin nereden geldiğini öğrenmek isteyecekti ve ben bu sorulara verilebilecek hiçbir inandırıcı cevap hazırlayamamıştım.

Karanlıkta usulca eve girdim, annem mutfaktaydı, hiçbir şey söylemeden gaz şişesini yerine bıraktım ve annemin yanına uğrayıp, geldiğimi bilmesini istedim. Sonra yine sessizce oradan ayrılp, masada, bütün lambaları tek tek doldurdum. Ondan sonraki akşamlarda da lambaları hep ben doldurdum ve şişe boşaldıkça annemden para isteyip bakkala gidip şişeyi doldurdum.

Bu oyunu ne kadar devam ettirdiğimi, evdekilerin yeni şişeye ne zaman alıştıklarını hiç hatırlamıyorum.

Fakat o şişeyi çok iyi hatırlıyorum, yeşil camdan imal edilmiş, üzerinde kabartma yazıyla 'Akif Çamaşır Suyu' yazan ve bu yazının üzerinde kabartma olarak Akif Bey'in fesli bir resmi bulunan bu güzel şişe, ilçeye de bizimle birlikte taşındı, bir

yıl sonra da, inşaat halindeyken onu bahçesinden aldığım kendi evimize geldi ve köyümüze elektrik geldiği güne kadar, evimizin yegâne gaz şişesi olarak kaldı.

Köyümüze elektrik geldiğinde ben yirmi üç yaşındaydım ve üniversiteye devam ediyordum. Artık bakkaldan gaz alınmıyordu, fakat emektar gaz şişemiz atılmamış, bizim ilkokul kitap ve defterlerimizin doldurulduğu eski bir dolabın içine konmuştu.

Şişenin bu hikâyesini, benden başka bilen yoktu. Önce çok önemli olduğu için, sonra da çok önemsiz olduğu için hiçbir zaman hiçkimseye anlatmamış olduğum ve gitgide unuttuğum bu hikâyeyi, aradan birçok yıl geçip onu dolabın içinde tozlu bir halde görünce hatırladım. Halbuki sonraları da kimbilir kaç defa onunla lambalarımızı doldurmuştum.

Şimdi köyümüzün etrafı; madeni, plastik ve cam atıklarla dolu. Bir cam şişenin çok önemli olduğu o günlerin üzerinden otuz yıl gibi kısa bir zaman geçtikten sonraki şu hal beni ür-kütüyor ve otuz yıl sonrasını düşünmek bile istemiyorum.

İyimser

-
-
- Yarın ölebilirsiniz!
- Oh, oh!
- Ne oldu, niçin seviniyorsunuz?
- Yarın öleceğim kesin değil diye. Ben iyimser bir insanımdır.
- Fakat bir yarın, o kesin olacak.
- Ohoooo o!
- O zaman, yarın öleceksiniz.
- Kim demiş onu?
- Ben öldüreceğim!
- Ne zaman?
- Yarın dedim ya.
- Ohooo ho!
- Şimdi niçin seviniyorsunuz?
- Yarına kadar öldürmeyeceğiniz için.
- O zaman, sizi bugün öldüreceğim!
- Saat kaçta?
- Ne fark eder saat kaçta olacağı. 24'e kadar seni öldüre-
- ceğim.
- Ohoo o!
- Şimdi ne oldu?
- Yine belirsiz bir zaman. Vaktim var, 24'e kadar bile ya-
- şayabilirim.
- Canımı sıktın ama, seni hemen öldüreceğim.

- Öldürürsen öldür, bana ne!
– Korkmuyor musun?
– Yoo!
– Niye?
– Korkmanın faydası olmaz, ben iyimserim, ölürsem öleyim.
– Hiçbir şey umurunda değil mi senin?
– Ölürsem, son işimi de yapmış olurum; niçin korkayım, niçin üzüleyim?
– O zaman öldürüyorum seni, sıkı dur!
– Gerçekten tetiği çekecek misin?
– Şimdi görürsün!
– Çekersen çek, bana ne!
– Allah’ım, delirtecek bu adam beni!
– Zorla mı kardeşim, korkmuyorum!
– Hâlâ mı korkmuyorsun?
– Evet, hâlâ; çünkü korkamıyorum.
– Nasıl yani?
– Basbayağı korkamıyorum işte. Allah, beni de böyle yaratmış!
– Numara yapma, aslında korkuyorsun.
– Allah Allah, korkmuyorum ya, niye rol yapayım!
– Öldüreceğime inansaydın korkardın.
– İnanıyorum, öldürebilirsin, fakat korkmuyorum, daha doğrusu korkamıyorum. Yoksa, yüz yıl içinde öleceğim kesin olduğuna göre, önceden de korkardım. Sonsuz bir hayatın eşliğinde yüz yıl, yüz saat, yüz dakika, yüz saniye arasında ne fark var ki. Ölecek olduktan sonra hepsi bir. Korkacak adam, daha baştan korkar.
– Öldürmeyeceğimi düşünüyorsun da ondan böyle konuşuyorsun değil mi?
– Yok, vallahi doğru söylüyorum.
– Öyleyse al bakalım. Tak!
– Ah!

- Ne oldu?
- Hiçbir şey olmadı, sadece ölüyorum.
- Korkmuyor musun yani?
- Yoo.
- Dedim ya, hastayım ben, korkamıyorum.
- Numara yapmıyordun ha?
- Yoo.
- Fakat diğer senin gibiler, sıkıştıklarında, ölümden ve sonrasında ne biçim korkuyorlar.
- Önceden ben de onlar gibiydim. Sıradan bir iyimserlik vakasıydı yanı. Fakat müzminleşti ve gitgide hiç korkamamaya başladım.
- Allah Allah!
- İki saattir sana onu anlattım; korkamıyorum dedim ya!
- Ne bileyim, olmaz zannettim böyle bir şey.
- Olmaz olur mu? Benim gibi, son nefesine kadar korkamayan ne çok insan var.
- Vay be, çok acıklı gerçekten.
- Ne demezsin kardeşim. Elin kolun yandığı halde hiç acı hissetmediğini düşün. Bir fark ediyorsun ki, vücudun yanmış, gitmiş. Sen, hiçbir şey hissetmemişsin. İşte bizimki öyle bir şey.
- Hiç hazırlığın yok muydu öteye?
- Yok ya, ne hazırlığı! Korkamayan adam hazırlanır mı hiç?
- Eyvah, yandın o zaman!
- Hem de şap gibi!
- Hadi o zaman, son nefesini vermeden bi kelime-i şehâdet getir bari.
- Hiç faydası olmaz. Korkmayan adamın kelime-i şehâdeti kaç para eder. Hem, Allah oyun mu oynuyor bizimle. Sihirli cümleyi söyle, kurtul! Var mı öyle yağma?
- Ne olacak peki?
- Ne olacağı var mı! Benim işim bitik... Allah'ın bütün emirlerine uygun yaşayacaksın, yoksa kurtulabilir mi insan.

– Doğru sylyyorsun ya. Hemen bir ambulans çağırıp seni hastahaneye yetiştirelim.

– O niye o?

– Belki kurtulursun.

– Kurtulsam ne olacak?

– Bundan sonraki ömrünü daha iyi kullanırsın.

– Hiç zahmet etme.

– Niye?

– O mümkün değil.

– Niyeymiş o, Allah, insanları affeder.

– Eder tabii. Fakat ben adam olmam. Yine eskisi gibi yaşarım.

– Olur mu öyle şey. Bundan sonra hayatını değiştirirsin.

– Korkmayan adam, hayatını değiştiremez.

– Hadi kalk gidelim, her şey değişebilir.

– Benim kıpırdayacak hlim mi var! Sen ordan bana bir bardak su getir, başka bir şey istemem.

– Buyur i.

– Ah lyorum!

– İyimserliğin bitti galiba?

– O nerden ıktı?

– Ah dedin ya.

– İyimserliğime bir şey olduğu yok, hiç merak etme; canım çıkıyor da, ondan ah diyorum.

– İyimserliğin devam ediyor ha?

– Huy çıkar mı? Ah, ahh, aaahhh!

– Hey iyimser, iyimser!

– ...

– Ambulans çağırayım mı?

– ...

– Ulan öldü galiba! Eyvah, nabzı da durmuş. Th ya, adam doğru sylyormuş. Boşu boşuna öldürdüm zavallıy!

Zaman Binlerce Öğretmendir

Lise öğrencisiydim, galiba son sınıfa geçmiştim. Kendimi bir hayli bilgili görüyor ve yaşımın da verdiği heyecanla, tatilde köyümüzün kahvelerinde, sırası geldikçe insanlara birşeyler anlatmaya, gördüğüm yanlışları düzeltmeye çalışıyordum. Fakat bütün iyi niyetime rağmen etkili olamıyor, sayısız itirazla karşılaşılıyor; sonuçta da, ortaya, bitmeyen tartışmalar çıkıyordu.

Söylediklerimi anlamaya yanaşmayan köylülerin inatları yüzünden uzakıkça sistemsizleşen bir tartışmamıza tanık olan dedem evde bana:

– Görmüyor musun, onlar seni anlamak istemiyorlar; tutumunu değiştir, başka türlü yaklaş onlara, insanlarla tartışma, dedi.

Fakat ben yılmak niyetinde olmadığım için:

– Hayır, dede, bunları onların cahil kafalarına sokacağım. Hem anlaşılmayacak bir şey de yok ki söylediklerimde, diye ko-nuştum.

Bunun üzerine dedem, yarım bir gülümsemeyle ilk sözünü tekrarladı:

– Diyorum ya evladım, onlar seni anlamak istemiyorlar.

Sonraki günler ben yine kahvelerde, her zamanki sonuçsuz münakaşalara devam ettim. Ta ki...

Evet, o gün dedem, diyeceğini çok güzel dedi:

– Bizim köyün su şebekesi evlere kadar ulaşmıştır ama, çoğu evler eski olduğundan, bazıları suyu içeri almamışlardır.

Bizimki de, bu eski evlerden biriydi. Evimiz, suyunu ön bahçedeki tek çeşmeden alırdı.

Bir sabah dedemi, beş kiloluk plastik bir su kabını, evin önündeki bu çeşmeden doldururken gördüm ve ona acıdım. Çünkü dedem, elindeki su kabını, kapağını açmadan doldurmaya çalışıyordu. Ben bunu, her zamanki şakacılığım la:

– Dede, sen o beş kiloluk kabı, beş senede dolduramazsın, diyerek belirttim.

Dedem bu sözümü:

– Ne bilyon dolmayacağını, diyerek yanıtladı.

Ben de güler ek:

– İlahi dedeciğim, hiç ağzı kapalı bir kap su alır mı? dedim.

Dedem, bu sözüme gevrek gevrek güldü ve:

– İyi, şimdi dinle bakayım beni, dedi. Kapalı kabın su almayacağını bilirsin de, ne demeye kahvede her Allah'ın günü lan-gırdayıp durursun!

– Anlamadım dede?

– İşine gelmeyince anlamazsın tabii. Ben, kapalı bir kabın su almayacağını yetmiş yıldır bilirim, oyunuma geldin.

– Vallahi hiçbir şey anlamıyorum söylediklerinden!

– Anlaşılmayacak bir şey yok torunum. Birşeyler anlamaya niyeti olan insanlarla konuşmalısın.

– Peki birşeyler almaya niyeti olmayanlara...

– İşte onlar, kapalı kaplar gibidirler, onların kapaklarını açmak gerekir. Yoksa insan boşuna konuşmuş olur.

– ...

– Bundan böyle, insanlarla tartışmamaya çalış, dedenin sana en iyi öğüdü budur.

– Ama ben onlara faydalı olmak istiyorum.

– Elbette faydalı olmak istiyorsun, fakat zarar vermek ister gibi münakaşa ediyorsun; bu durumda insanlar, senin kendilerine faydalı olmaya çalıştığına nasıl inanıp güvensinler.

– Dedeciğim, bütün mesele, onların inatçı oluşları bence; hiçbiri, kendi yargılarını değiştirmek niyetinde değil, bu yüzden, karşılındakileri dinlemiyorlar bile.

– Peki sen farklı mısın onlardan, hiç onları anlamaya çalıştığın oldu mu? Sen onları anlamaya çabalamayınca onlar seni anlamaya uğraşırlar mı?

– Nelerini dinleyeyim onların, hepsi cahil; sorularıma ilgisiz cevaplar veriyor ve ben saçmalıklarına kızınca kahkahalarla gülüyorlar.

– Onların sözlerini, hem onlardan bir şeyler öğrenmek için hem de, onları anlamak için dinlemelisin; çünkü insanlar, ancak kendilerini anlayanları sever ve ancak sevdiklerini dinlerler. Çok uzayan tartışmalar, iki tarafın da haksız olduğunu gösterirler.

– Dedeciğim, onlar senin zannettiğinden daha cahiller.

– Olabilir, zaten bilhassa bunun için dinlemelisin onları. Çünkü konuştuklarında, ne kadar az doğru bilgiye sahip bulduklarını kendileri de görmüş olurlar. İnsanın içindeki yalan yanlış bilgiler, gazlı çakmağın içindeki son hava gibidir. Çakmak doldurucuları yeni gazı doldurmadan önce, bir çiviyle veya küçük bir tornavidayla sibopa basıp o işe yaramaz havayı boşaltırlar. İnsanlarda bu işlem, onları dinlemekle gerçekleşir; böyle yapmayı tartışmayı tercih etmek, çakmağı boşuna zorlamaktır.

– ...

– Niye sustun, dinlemiyor musun yoksa beni?

– Hayır, hayır dede; dinledim, hepsini dinledim ve söyleyecek söz bulamadım. Galiba sen haklısın.

– Ben değil, zaman haklı; biz de bunları ondan öğrendik. Zaman binlerce öğretmendir.